

ადამიანის უფლება წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე (WASH)

პოლიტიკის ანალიზი და რეკომენდაციები
საქართველოს ცენტრალური
ხელისუფლებისათვის

ევროკავშირი
საქართველოსთვის
The European Union for Georgia

CENN
Shaping the Future by Changing Today

„ეს დოკუმენტი შექმნილია ევროკავშირის მხარდაჭერით.
მის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია CENN და არ ნიშნავს, რომ იგი
ასახავს ევროკავშირის შეხედულებებს“.

ადამიანის უფლება წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე

პოლიტიკის ანალიზი და რეკომენდაციები

წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების შესახებ შემუშავებული დოკუმენტი განკუთვნილია საქართველოს საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლებისათვის, როგორც საშინაო პოლიტიკის განმსაზღვრელი და განმახორციელებელი ორგანოებისათვის.¹

წინამდებარე დოკუმენტში განხილულია სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების აღიარების, პატივისცემისა და დაცვის საერთაშორისო სტანდარტებთან საქართველოს ინსტიტუციური ჩარჩოსა და პოლიტიკის დოკუმენტების შესაბამისობა საქართველოს მიერ საერთაშორისო დონეზე აღებული ვალდებულებების კონტექსტში. დასკვნით ნაწილში წარმოდგენილია კონკრეტული რეკომენდაციები, რათა საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების აღიარების, დაცვისა და პატივისცემის ვალდებულება ჯეროვნად იქნეს ასახული პოლიტიკის დოკუმენტებში და/ან არსებულ სტრატეგიებსა და სამოქმედო გეგმებში ყველა იმ აუცილებელი კომპონენტის გათვალისწინებით, რომელთა ერთობლიობასაც წარმოადგენს წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლება, როგორც ადამიანის ყველა ძირითადი და ფუნდამენტური უფლების საფუძველი.

ვინაიდან, წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების უკულებელოდობით ირღვევა თითოეული მოქალაქის ყველა ფუნდამენტური უფლება, როგორცაა სიცოცხ-

1. საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 54. მთავრობა – 1. საქართველოს მთავრობა არის აღმასრულებელი ხელისუფლების უმაღლესი ორგანო, რომელიც ახორციელებს ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკას. მუხლი 36. პარლამენტის სტატუსი და უფლებამოსილება 1. საქართველოს პარლამენტი არის ქვეყნის უმაღლესი წარმომადგენლობითი ორგანო, რომელიც ახორციელებს საკანონმდებლო ხელისუფლებას, განსაზღვრავს ქვეყნის საშინაო და საგარეო პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს, კონსტიტუციით დადგენილ ფარგლებში კონტროლს უწევს მთავრობის საქმიანობას და ახორციელებს სხვა უფლებამოსილებებს.

ხლის, ჯანმრთელობის, განათლების, პირადი ცხოვრების, ღირსების, სოციალური და ეკონომიკური უფლებები. ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლით თითოეული სახელმწიფო და მათ შორის საქართველო, ვალდებულია უზრუნველყოს წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების აღიარება, დაცვა და განხორციელება.

შინაარსი

შესავალი	5
1. წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების კონტექსტში საქართველოს მიერ აღებული საერთაშორისო ვალდებულებები	8
2. წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების საერთაშორისო სტანდარტი:	12
2.1. წყლის, სანიტარიისა და ჰიგიენის უფლება	12
2.2. წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების შინაარსიდან გამომდინარე ვალდებულებები სახელმწიფოებისათვის	15
3. საქართველოს სამართლებრივი სივრცის მიმოხილვა	20
3.1. ინსტიტუციური ჩარჩო და ძირითადი დაინტერესებული მხარეები	20
3.2. პოლიტიკის დოკუმენტების ანალიზი	28
დასკვნები	37
რეკომენდაციები	40

შესავალი

„წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების განხორციელების ყველაზე დიდი ბარიერია პოლიტიკური ნება. ამ უფლების აღიარებისა და მისთვის პრიორიტეტის მინიჭების პოლიტიკური ნების გარეშე ნაკლებ სარწმუნოა, რომ ადამიანის უფლება წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე იქნება შესაბამისად დაცული. დეტალური და სისტემური ეროვნული სამოქმედო გეგმებით სახელმწიფო საკუთარ თავზე იღებს წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების პატივისცემის, დაცვისა და განხორციელების მნიშვნელოვან პოლიტიკურ ვალდებულებებს“.²

სიცოცხლის უფლება, ადამიანის უფლებების კონცეფციაში ერთ-ერთი ფუნდამენტური და აბსოლუტური უფლებაა. სიცოცხლის უფლება აღიარებული და დაცულია, როგორც ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-2 მუხლით, ისე საქართველოს კონსტიტუციის მე-10 მუხლით.³ სიცოცხლის უფლება გულისხმობს, რომ ყოველ ადამიანს აქვს სიცოცხლის თანდაყოლილი უფლება, რომელიც კანონითაა დაცული. სიცოცხლის უფლება ნეგატიურ ვალდებულებებთან⁴ ერთად სახელმწიფოს აკისრებს პოზიტიურ ვალდებულებას – უზრუნველყოს საკუთარი მოქალაქეების სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის ეფექტური დაცვა.

პოზიტიური ვალდებულებების კონტექსტში, სახელმწიფოს ვალდებულება არა მხოლოდ არ დაარღვიოს ადამიანის უფლებები, არამედ უზრუნველყოს ქვეყნის პოლიტიკურ დოკუმენტებსა და სამოქმედო გეგმებში მათი აღიარება და ადეკვატური დაცვა.

სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დაცვის პოზიტიური ვალდებულების უზრუნველსაყოფად აუცილებელია პოლიტიკური ნება, რომელიც მოიცავს სახელმწიფოს ცენ-

2. კატერინა დე ალბუკერკი, გაერთიანებული ერების სპეციალური მომხსენებელი უსაფრთხო სასმელ წყალსა და სანიტარიაზე ხელმისაწვდომობის უფლების შესახებ. ბერლინი, 2011 წლის სექტემბერი.

3. საქართველოს კონსტიტუცია, **მუხლი 10. სიცოცხლისა და ფიზიკური ხელშეუხებლობის უფლებები** 1. ადამიანის სიცოცხლე დაცულია. სიკვდილით დასჯა აკრძალულია. 2. ადამიანის ფიზიკური ხელშეუხებლობა დაცულია.

4. სახელმწიფოს მიერ ადამიანის სიცოცხლის ხელყოფის აკრძალვა.

ტრალურ დონეზე არსებულ თანმიმდევრულ და სისტემურ პოლიტიკას, პოლიტიკის დოკუმენტებში, სტრატეგიებსა და სამოქმედო გეგმებში განვიხილავ. სწორედ ამ პოლიტიკის დოკუმენტებს უნდა ეფუძნებოდეს და შეესაბამებოდეს კანონმდებლობა და კანონის აღსრულების მექანიზმები, ასევე სახელმწიფო ინსტიტუციები იმგვარად უნდა იყოს მოწყობილი, რომ მათი ფუნქციონირება იყოს სინქრონული, ხოლო კომპეტენციები მკვეთრად გადანაწილებული და გამიჯნული. სახელმწიფო ვალდებულია, ჰქონდეს კანონის აღსრულების იმგვარი სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს როგორც კანონმდებლობის დარღვევის თავიდან აცილებას, ისე პასუხისმგებელ პირთა დასჯას.⁵ სახელმწიფო ვალდებულია უზრუნველყოს, რომ კანონის აღსრულების სისტემა ფუნქციონირებდეს მაღალი პროფესიული სტანდარტით და ამ სისტემაში მომუშავე პირები აკმაყოფილებდნენ შესაბამის მოთხოვნებს.

სახელმწიფო პრინციპულად მოვალეა იზრუნოს საიმისოდ, რომ აღკვეთოს სიცოცხლისთვის საფრთხე.⁶ მთავარია იმის შეფასება, გაატარა თუ არა სახელმწიფომ საკმარისი ღონისძიებები ადამიანთა სიცოცხლის დასაცავად.⁷ იგი ვალდებულია იზრუნოს იმ საფრთხის გასაწესებლად, რომელიც წარმოიშობა მოსახლეობისათვის საკვები პროდუქტებისა და მედიკამენტების ნაკლებობის, სამედიცინო დახმარების არარსებობის, გზებზე, სამუშაო თუ საცხოვრებელ ადგილას უსაფრთხოების არარსებობის, ანდა გარემოს დაბინძურების გამო.

მოცემული გულისხმობს საერთაშორისო პოლიტიკისა და სამართლის, ისევე, როგორც თითოეული სახელმწიფოს ვალდებულებას, გაატაროს იმგვარი პოლიტიკა, მიიღოს რეგულაციები და სამოქმედო გეგმები, რომ დაწესებული შეზღუდვებით ან/და რეალიზებული უფლებებით თითოეული მოქალაქის უფლებების დაცვა მაღალი სტანდარტით იქნეს უზრუნველყოფილი.

ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის მონაცემებით, გლობალურად, სიკვდილიანობის 10 ძირითადი მიზეზიდან⁸ დიარეით მიმდინარე დაავადებები მესამე

5. Angelova and Iliev v Bulgaria, no. 55523/00, § 92, ECHR 2007-IX; ECHR 2007; Rantsev v Cyprus and Russia, no. 25965/04, § 232, ECHR 2010.

6. მაგრამ ეს მოვალეობანი შეზღუდულია. მაგალითად, სახელმწიფო მოვალეა გაატაროს ღონისძიებები ტერორისტული აქტებისაგან მოსახლეობის დასაცავად. მაგრამ სახელმწიფოს არ მოეთხოვება გამოირიცხოს ყოველგვარი შესაძლო ძალადობა ადამიანის წინააღმდეგ.

7. ECoHR, W v The United Kingdom (app. No. 9348/81, 32 DR. 1983).

8. მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის ანგარიში, <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en/index.html>

წამყვანი მიზეზია, ხოლო 5 წლამდე ბავშვებში მეორე წამყვანი მიზეზი. შემთხვევათა 88% განპირობებულია არასაიმედო სასმელი წყლითა და არაადეკვატური სანიტარულ-ჰიგიენური პირობებით.

მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის განმარტებით, „გაუმჯობესებული სასმელი წყალი“ ნიშნავს წყალს, რომელიც უნდა მიეწოდებოდეს მოსახლეობას ცენტრალიზებული წყალმომარაგების სისტემებიდან სახლში ონკანების მეშვეობით, წყალსადენის სისტემებზე მიერთებების, საზოგადოებრივი წყალმომარაგების რეზერვუარის, დაცული ჭების, წყაროს, ჭაბურღილების საშუალებით.

მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციისა და გაერო-ს ბავშვთა ფონდის ანგარიშში ჩამოყალიბებულია წყალმომარაგების, სანიტარიისა და ჰიგიენის სექტორის (WASH) ზოგადი ხედვა და მოიცავს ადამიანის უფლებებსა და გლობალურ მონიტორინგს, რომლის მიხედვით: ყველა ადამიანს უნდა ჰქონდეს სახლში უსაფრთხო სასმელი წყალი; არცერთი ადამიანი აღარ უნდა იყოს იძულებული, მიმართოს ღია დეფეკაციას; სანიტარული და ჰიგიენური პირობები უნდა იყოს საყოველთაო; ყველა სკოლამდელ, სასკოლო და სამედიცინო დაწესებულებას უნდა ჰქონდეს წყალი, სანიტარულ-ტექნიკური საშუალებები და ჰიგიენის უზრუნველყოფის შესაძლებლობა; წყალმომარაგება, სანიტარია და ჰიგიენა უნდა იყოს მდგრადი; აღმოფხვრილ უნდა იქნეს უთანასწორობა წყლის, სანიტარიისა და ჰიგიენის ხელმისაწვდომობისადმი.

1. წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების კონტექსტში საქართველოს მიერ აღებული საერთაშორისო ვალდებულებები

გაეროს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია,⁹ ისევე როგორც სოციალური და კულტურული უფლებების შესახებ საერთაშორისო პაქტი¹⁰ – აღიარებს ადამიანის უფლებას, ჰქონდეს ცხოვრებისა და საკვების ისეთი დონე, რომელიც საჭიროა მისი და მისი ოჯახის ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობის შესანარჩუნებლად.^{11,12}

მართალია, ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ უფლებათა პაქტში პირდაპირ არ არის ნახსენები წყალზე ადამიანის უფლება, თუმცა კომიტეტი განმარტავს, რომ წყალზე ადამიანის უფლება წარმოადგენს „ადეკვატური საცხოვრებელი პირობების, საკვებისა და ტანსაცმლის“ უფლების შემადგენელ ნაწილს. აქვე კომიტეტმა ხაზი გაუსვა იმ გარემოებას, რომ წყალზე ხელმისაწვდომობის უფლება განუყოფელია ჯანმრთელობის, საკმარისი საცხოვრებელი პირობებისა და კვების უფლებისაგან.

2006 წელს ადამიანის უფლებათა ქვეკომისიამ მიიღო სახელმძღვანელო პრინციპები¹³ სასმელ წყალსა და სანიტარიაზე ადამიანის უფლების სახელმწიფოთა ეროვნულ სამართალში იმპლემენტაციისათვის. სახელმძღვანელო პრინციპები წარმოადგენს კონკრეტულ ინსტრუქციას შესაბამისი პოლიტიკის შემუშავებაზე პასუხისმგებელი

9. მიღებული 1948 წლის 10 დეკემბერს გაერო-ს გენერალური ასამბლეის მიერ, მუხლი 25.

10. მიღებულია და ღიაა ხელმოსაწერად, სარატიფიკაციოდ და შესაერთებლად გენერალური ასამბლეის 1966 წლის 16 დეკემბრის 2200A(XVI) რეზოლუციით ძალაშია 1976 წლის 3 იანვრიდან, 27-ე მუხლის შესაბამისად; საქართველო პაქტს შეუერთდა 1994 წელს. მუხლი 11 და 12.

11. მუხლი 25. 1. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება, ჰქონდეს ცხოვრების ისეთი დონე, საკვების, ტანსაცმლის, ბინის, სამედიცინო მოვლისა და საჭირო სოციალური მომსახურების ჩათვლით, რომელიც აუცილებელია მისი და მისი ოჯახის ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობის შესანარჩუნებლად, და უფლება, უზრუნველყოფილი იყოს უმუშევრობის, ავადმყოფობის, ინვალიდობის, ქვრივობის, მოხუცებულობის ან მისგან დამოუკიდებელ გარემოებათა გამო არსებობის საშუალებათა დაკარგვის სხვა შემთხვევაში.

12. მუხლი 11. 1. ამ პაქტის მონაწილე სახელმწიფოები აღიარებენ თითოეული ადამიანის უფლებას სათანადო კვების, ტანსაცმლისა და საცხოვრებლის ჩათვლით, აგრეთვე უფლებას, განუწყვეტლივ იუმჯობესებდნენ ცხოვრების პირობებს.

13. ადამიანის უფლებათა ქვეკომისიის სახელმძღვანელო პრინციპები, E/CN.4/Sub.2/2005/25.

თანამდებობის პირებისათვის, ასევე საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებისათვის მოახდინონ, წყალსა და სანიტარიაზე ადამიანის უფლების იმპლემენტაცია.

ევროპის სოციალური ქარტიის¹⁴ 31-ე მუხლის¹⁵ მიხედვით, „საცხოვრებელ ადგილზე უფლების ეფექტიანი განხორციელების უზრუნველყოფის მიზნით, მხარეები ვალდებულია იღებენ, მიიღონ ზომები, რომლებიც მიზნად ისახავს: ხელი შეუწყონ საცხოვრებელი ადგილის ადეკვატური სტანდარტის ხელმისაწვდომობას“.¹⁶

2007 წელს, გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტმა ადამიანის უფლებათა საბჭოს თხოვნით მოამზადა კვლევა სასმელ წყალსა და სანიტარიაზე ხელმისაწვდომობის უფლების მასშტაბებისა და მისგან წარმოშობილი ვალდებულებების შესახებ.¹⁷ კვლევის შედეგად ადამიანის უფლებათა უმაღლესი კომისარი მივიდა დასკვნამდე, რომ აუცილებელი იყო, უსაფრთხო სასმელ წყალსა და სანიტარიაზე ადამიანის უფლების აღიარება მომხდარიყო, როგორც ერთ-ერთი ძირითადი უფლებისა. გაერთიანებული ერების ორგანიზაციამ 2010 წელს აღიარა უფლება წყალზე, ჰიგიენასა და სანიტარიაზე ადამიანის ყველა ძირითადი უფლების საფუძვლად და განაცხადა,¹⁸ რომ ადამიანის უფლება სუფთა წყალზე, ჰიგიენასა და სანიტარიაზე განაპირობებს სიცოცხლის, ჯანმრთელობისა და განათლების უფლებასაც კი.

გაერო-მ აღიარა, რომ „თითოეული სახელმწიფო ვალდებულია, ინდივიდუალურ რეჟიმში, ეკონომიკურ და ტექნიკურ ნაწილში საერთაშორისო დახმარებითა და

14. ევროპის სოციალური ქარტია, 1996 წ. რატიფიცირებულია საქართველოს მიერ.

15. უფლება საცხოვრებელ ადგილზე ნიშნავს უსაფრთხო საცხოვრებელს, რომელიც იმავდროულად უსაფრთხოა სანიტარიისა და ჯანმრთელობის თვალსაზრისით, ანუ აღჭურვილია ყველა კომუნალური სისტემით, წყალმომარაგების, გათბობის, კანალიზაციის, ნარჩენების გატანის, ელექტრობის აღჭურვილობით.

16. სოციალური უფლებების ევროპული კომიტეტის დასკვნით, ქარტიის 31-ე მუხლით გარანტირებული „საცხოვრებელი პირობების ადეკვატური სტანდარტი“ მოიცავს კონკრეტულ ვალდებულებებს უსაფრთხო სასმელ წყალსა და სანიტარიაზე ხელმისაწვდომობის სახითსაჩივარი N 27/2004, რომის უფლებათა ევროპული ცენტრი იტალიის წინააღმდეგ, არსებითი გადაწყვეტილება, 2005 წლის 7 დეკემბერი.

17. გაეროს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის მიერ ადამიანის უფლებათა საბჭოს თხოვნით მომზადებული კვლევა სასმელ წყალსა და სანიტარიაზე ხელმისაწვდომობის უფლების მასშტაბებისა და მისგან წარმოშობილი ვალდებულებების შესახებ, A/HRC/6/3; 2007.

18. The human right to water and sanitation (A/RES/64/292) (July 2010)

თანამშრომლობით, მის ხელთ არსებული რესურსების გათვალისწინებით თანდა-
თანობით სრულად უზრუნველყოს სუფთა და უსაფრთხო წყალსა და სანიტარიზმზე
ხელმისაწვდომობა“.¹⁹

გაერო აღიარებს, რომ სახელმწიფოს რესურსები შეზღუდულია და რომ უფლების
სრულად რეალიზაციას სჭირდება დრო. ამიტომაც წყლის უფლების რეალიზება
ეფუძნება დისკრიმინაციის გარეშე, თანამიმდევრულ, თანდათანობით პოლიტიკას,
რომელიც აერთიანებს შემდეგ აქტივობებს: ა. ფინანსური რესურსების მობილიზება;
ბ. საუკეთესო გამოცდილების გაზიარება და დამატებითი ფინანსების მოძიება/მოთ-
ხოვნა; გ. ეროვნულ დონეზე ცენტრალური და ადგილობრივი თვითმმართველობის
ორგანოების მობილიზება, ჩართულობა და ინფორმირებულობა.

საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ერთ-ერთი გამოწვევაა
გარემოს დაცვა და ადამიანის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი უფლებების დაცვის
ადეკვატური პირობების უზრუნველყოფა. ასოცირების შეთანხმების 301-ე პარაგრაფი
აცხადებს, რომ მხარეები თავიანთ ურთიერთობებს ააგებენ და გააძლიერებენ
მდგრადი განვითარებისა²⁰ და მწვანე ეკონომიკის გრძელვადიანი მიზნების გათ-
ვალისწინებით. სწორედ მდგრადი განვითარების მე-6 მიზანია: წყლის მდგრადი
მართვისა და სანიტარული ნორმების დაცვის საყოველთაო უზრუნველყოფა.

ასოცირების ხელშეკრულების მე-15 თავი²¹ ეძღვნება საზოგადოებრივ ჯანდაცვასთან
დაკავშირებულ რეგულაციებს – არაგადამდებ დაავადებათა პრევენცია და კონტ-
როლი, ძირითადი ინფორმაციისა და საუკეთესო პრაქტიკის გაცვლა.²² 357-ე მუხ-
ლის შესაბამისად, საქართველო მოახდენს ეროვნული კანონმდებლობის დაახ-

19. გაერო–ს გენერალურ ასამბლეაზე 1966 წელს მიღებული „ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ
უფლებათა შესახებ“ საერთაშორისო პაქტის მე-15 ზოგადი კომენტარი. მუხლი 2.1.

20. გადაწყვეტილება მდგრადი განვითარების მიზნების შემუშავების პროცესის დაწყების შესახებ მიღე-
ბულ იქნა გაერო–ს წევრი ქვეყნების მიერ გაერო–ს კონფერენციაზე მდგრადი განვითარების შესახებ
(რიო +20), რომელიც 2012 წელს რიო დე ჟანეიროში ჩატარდა. 2015 წლის 25 სექტემბერს გაერო–ს
193 წევრი ქვეყანა შეთანხმდა მდგრადი განვითარების დღის წესრიგის დოკუმენტზე, სათაურით – „ჩვე-
ნი სამყაროს გარდაქმნა: 2030 წლის დღის წესრიგი მდგრადი განვითარებისათვის“. დღის წესრიგი
მოიცავს 17 მიზანსა და 169 ამოცანას. ახალი მიზნები ორიენტირებული არიან მდგრადი განვითარების
სამ ურთიერთდაკავშირებულ ელემენტზე: ეკონომიკური ზრდა, სოციალური ინკლუზია და გარემოს
დაცვა.

21. ასოცირების ხელშეკრულების კარი 6, თანამშრომლობის სხვა საკითხები.

22. ასოცირების ხელშეკრულებამ 356-ე მუხლი.

ლოებას წინამდებარე შეთანხმების XXXI დანართში მითითებულ ევროკავშირის საკანონმდებლო აქტებსა და საერთაშორისო სამართლებრივ ინსტრუმენტებთან, ამავე დანართის დებულებების შესაბამისად.

შვიდი გრძელვადიანი ამოცანიდან პირველი ეხება (გ.ა.1) საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის უზრუნველყოფას უსაფრთხო წყალსა და სანიტარიაზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების გზით – 2021წ.²³ განსახორციელებელ საქმიანობებს შორისაა: სასმელი წყლის, სანიტარიისა და ჰიგიენის (WASH) მდგომარეობის გაუმჯობესება სასწავლო - სააღმზრდელო, სამედიცინო დაწესებულებებში, სარეკრეაციო ტერიტორიებისა და ლტოლვილთა განთავსების ადგილებში.²⁴

2010 წლის მარტში ევროკავშირის მინისტრთა საბჭომ (27 ქვეყნის) მიიღო დეკლარაცია, რომელმაც დააზუსტა: „ევროკავშირი მიიჩნევს, რომ წყალსა და სანიტარიასთან, როგორც ადამიანის უფლებასთან დაკავშირებული ვალდებულებები მჭიდრო კავშირშია საცხოვრებლის, კვებისა და ჯანმრთელობის უფლებებთან. არა მხოლოდ სასმელ წყალზე ხელმისაწვდომობაა დაკავშირებული ადამიანის უფლებასთან, უფრო მეტიც, ის უნდა გახდეს შემადგენელი ნაწილი ადეკვატური საცხოვრებლის უფლებისა და უნდა განვიხილოთ, როგორც ადამიანის ღირსების განუყოფელი ნაწილი.“²⁵

23. ასოცირების ხელშეკრულება, თავი 3, გარემოს დაცვა, თავი 4, კლიმატთან დაკავშირებული ქმედებები.

24. ქვეყნის მოსახლეების ხარისხიანი და უწყვეტი სასმელი წყლით მომარაგების უზრუნველყოფა, რომელიც აკმაყოფილებს ეროვნულ და საერთაშორისო მოთხოვნებს; სასმელი წყლის ხარისხისა და წყლით გადამდები დაავადებების ეფექტიან ზედამხედველობის სიტემების ჩამოყალიბება; ქვეყნის მოსახლეების ადეკვატური სანიტარიით უზრუნველყოფა; სასმელი წყლის, სანიტარიისა და ჰიგიენის (WASH) მდგომარეობის გაუმჯობესება სასწავლო-სააღმზრდელო, სამედიცინო დაწესებულებებში, სარეკრეაციო ტერიტორიებისა და ლტოლვილთა განთავსების ადგილებში; საკანონმდებლო და ნორმატიული ბაზა, პოლიტიკა წყლის რესურსების, სასმელი წყალმომარაგების დაცვისათვის გადახედვა და განახლება.

25. გარდა ევროკავშირის 47 წევრი სახელმწიფოსი, 14 ევროპული ქვეყანა (ისლანდია, ლიხტენშტეინი, ნორვეგია, ხორვატია, მაკედონია, ბოსნია და ჰერცეგოვინა, მონტენეგრო, სერბია, ალბანეთი, უკრაინა, მოლდოვა, სომხეთი, აზერბაიჯანი, საქართველო) შეუერთდა ევროკავშირის გემოსხენებულ დეკლარაციას, მათ შორისაა საქართველოც.

<https://www.cairn.info/revue-revue-juridique-de-l-environnement-2011-1-page-79.htm#pa23>

2. წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების საერთაშორისო სტანდარტი

„უსაფრთხო სასმელი წყალი არ არის ქველმოქმედა, არამედ კანონიერი/იურიდიული უფლებაა, რომლის ცენტრშიც დგას ადამიანის არსი, მისი პიროვნული ღირსება“.²⁶

„საკმარისი რაოდენობის, უსაფრთხო, მისაღები/შესაბამისი, ფიზიკურად და ეკონომიკურად ხელმისაწვდომი წყალი პირადი და საყოფაცხოვრებო საჭიროებებისათვის:“.

დასახლებული ადგილების სანიტარიული დაცვა გულისხმობს ღონისძიებათა კომპლექსს, რომელთაგან მთავარია: ა. ნიადაგის ბუნებრივი თვისებების დაცვა; ბ. ხელოვნური საფრის მოწყობა; გ. ნიადაგის დაცვა ორგანული და არაორგანული ნივთიერებებითა და მათი გადანაყრებით გაბინძურებისაგან; დ. დასახლებული ადგილების დასუფთავება; ე. შენობებში კანალიზაციის მოწყობა.

2.1 წყლის, სანიტარიისა და ჰიგიენის უფლება მოიცავს:

თავისუფლებები	მატერიალური უფლებები
უკანონო და თვითნებური წყლის შეწყვეტისაგან დაცვა	მინიმალური რაოდენობის უსაფრთხო სასმელ წყალზე ხელმისაწვდომობა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის შესანარჩუნებლად

26. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, 2010წ.

<p>წყლის რესურსების უკანონო დაბინძურების აკრძალვის უზრუნველყოფა</p>	<p>თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებებში უსაფრთხო სასმელ წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ხელმისაწვდომობა</p>
<p>უსაფრთხო სასმელ წყალსა და სანიტარიულ მომსახურებაზე არადისკრიმინაციული, თანასწორი ხელმისაწვდომობა, განსაკუთრებით – საცხოვრებელი გარემოს გათვალისწინებით</p>	<p>გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში მონაწილეობის მიღების უფლება წყალსა და სანიტარიასთან დაკავშირებულ საკითხებზე, როგორც ცენტრალურ, ისე ადგილობრივ დონეზე</p>
<p>არსებული წყალმომარაგების სისტემით სარგებლობაში ჩაურევლობა, განსაკუთრებით – ტრადიციული წყაროს წყლების შემთხვევაში</p>	
<p>იმის უზრუნველყოფა, რომ საცხოვრებლის მიღმა სუფთა წყლით სარგებლობამ არ შექმნას პირადი უსაფრთხოების საფრთხე</p>	

საკმარისი რაოდენობის და უწყვეტი წყალი:

თითოეული ადამიანისათვის წყლის მიწოდება უნდა იყოს საკმარისი რაოდენობით და უწყვეტი, რათა დაკმაყოფილდეს პირადი და საყოფაცხოვრებო საჭიროებები, სასმელი წყლის, ტანსაცმლის გარეცხვის, საკვების მომზადების, როგორც პირადი, ისე საყოფაცხოვრებო ჰიგიენის ჩათვლით. აქვე ხაზგასასმელია, რომ წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლებებით დაცულ სფეროში ყველა მხოლოდ სასმელად, პირადი სანიტარიისათვის, გასარეცხად, საკვების მოსამზადებლად,

პირადი და საყოფაცხოვრებო ჰიგიენის უზრუნველსაყოფად აუცილებელი წყალი და ადეკვატური სანიტარიული პირობები.

ჯანმრთელობის დაცვის მსოფლიო ორგანიზაციამ ძირითადი და არსებითი საჭიროებებისათვის განსაზღვრა წყლის საშუალო რაოდენობა თითოეულ ადამიანზე, ეს არის დღე-ღამეში 50-დან 100 ლიტრამდე წყალი. 20-დან 25 ლიტრამდე წყალი მიჩნეულია მინიმალურ რაოდენობად. იმავდროულად განმარტებულია, რომ მინიმალური რაოდენობით მიწოდების შემთხვევაში შეუძლებელია არსებითი ჰიგიენური და სამომხმარებლო მოთხოვნების დაკმაყოფილება და სახეგვა ჯანმრთელობის გაუარესების მაღალი რისკი.

წყალმომარაგების სისტემიდან წყლის შეწყვეტა არ უნდა ხდებოდეს თვითნებურად და წინასწარი გაფრთხილების გარეშე. წყლის შეწყვეტა დასაშვებია განსაკუთრებულ შემთხვევაში, როცა სახეგვა წყლის დაბინძურება, ამის მიუხედავად, წყლის შეწყვეტა უნდა განხორციელდეს კანონის შესაბამისად და უნდა შეესაბამებოდეს კანონით დადგენილ პროცედურებს.

გაერო-ს N15 ზოგადი კომენტარის შესაბამისად, **უსაფრთხო და შესაბამისი წყალი** უნდა იყოს დაცული მიკრობების, პარაზიტების, ქიმიური და რადიოლოგიური ნივთიერებებისგან. ხოლო შესაბამისი, მისაღები, დაშვებული ნიშნავს, რომ წყალს უნდა ჰქონდეს შესაბამისი ფერი, სუნი და გემო, რათა ადამიანებმა არ მიმართონ ალტერნატიულ წყაროებს, რომლებიც შესაძლებელია ვიზუალურად უკეთ გამოიყურებოდნენ.

წყალი და სანიტარიული უზრუნველყოფის საშუალებები უნდა იყოს **ფიზიკურად ხელმისაწვდომი** და განთავსებული მოსახლეობისათვის ადვილად და უსაფრთხოდ მისასვლელ ადგილას. ფიზიკური ხელმისაწვდომობა განსაკუთრებით აქტუალური და არსებითია მონყვლად ჯგუფებთან – შშმ პირებთან, ქალებთან, ბავშვებთან და მოხუცებთან – მიმართებაში.

წყალმომარაგების სერვისების, მათ შორის, სატარიფო პოლიტიკის, ბიუჯეტის დაგეგმარების საფუძველი უნდა იყოს **ეკონომიკური ხელმისაწვდომობის პრინციპი** (გათვალისწინებული იქნას შეღავათები წყლის ტარიფზე სოციალურად დაუცველი გარკვეული ფენებისათვის ან სხვა ტიპის საჭიროებების მქონეთათვის, რათა საჭიროების შემთხვევაში მოქალაქეებს მიეწოდოს უფასო ან იაფი წყალი).

2.2. წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების შინაარსიდან გამომდინარე ვალდებულებები სახელმწიფოებისათვის

სახელმწიფო ხელისუფლებას აქვს თავისუფალი შეფასების ფარგლები, ანუ ფართო დისკრეციული უფლებამოსილება, თავად განსაზღვროს საკუთარი ქვეყნის საჭიროებებისა და მოთხოვნების შესაბამისი პოლიტიკა, ვინაიდან მიიჩნევა, რომ სახელმწიფო ხელისუფლებამ უკეთ იცის საკუთარი ქვეყნის შიგნით არსებული გამოწვევები. ამის მიუხედავად, სავალდებულოა, გათვალისწინებულ იქნეს ადამიანის უფლებათა სტანდარტი, როგორც ზოგადი მოცემულობა და პრინციპების ერთობლიობა.

ადამიანის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი, ჯანმრთელობასა და გარემოსთან დაკავშირებული საკითხების რეგულირებისას, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს სამართლიანი ბალანსის დაცვა გამართულ მდგომარეობაში მყოფ ინსტიტუციებსა და მოქალაქეთა მიერ საკუთარი საცხოვრებელითა და პირადი ცხოვრების უფლებით სარგებლობას შორის.²⁷

ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართლით, კონკრეტულად, წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ხელმისაწვდომობის, როგორც, ადამიანის უფლების, სახელმძღვანელო პრინციპებია:

- ა. სუფთა წყალზე, ჰიგიენასა და სანიტარიაზე უფლების აღიარება და პატივისცემა;
- ბ. უფლების დაცვის უზრუნველყოფა;
- გ. დისკრიმინაციის დაუშვებლობა და თანასწორობა;
- დ. ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობა და გამჭვირვალობა;
- ე. მონაწილეობა;
- ვ. ანგარიშგების ვალდებულება;
- ზ. განგრძობადობა/მდგრადობა.

პატივისცემის ვალდებულება გულისხმობს, რომ სახელმწიფომ თავი შეიკავოს როგორც პირდაპირი, ისე ირიბი ჩარევისგან წყალზე უფლების განხორციელების

27. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება, საქმეზე ჯუღელი და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ, (საჩივარი № 38342/05), 2017 წლის 13 ივლისი

პროცესში. მაგ., თავი უნდა შეიკავოს: წყლის რესურსების დაბინძურებისაგან; წყლის თვითნებური და უკანონო შეწყვეტისაგან; ღარიბი ფენისათვის წყლის მიწოდების შეფერხებისაგან, რომ შესაბამისად დააკმაყოფილოს წყალზე მოთხოვნა მდიდარ რაიონებში; შეიარაღებული კონფლიქტის დროს წყლის მიწოდების სისტემის დანგრევისაგან; ძირძველი მოსახლეობის სასმელი წყლის წყაროს რესურსის ამოწურვისაგან და ა.შ.

დაცვის ვალდებულება მოითხოვს სახელმწიფოსაგან, წინ აღუდგეს მესამე მხარის ჩარევას წყალზე უფლების განხორციელების პროცესში. სახელმწიფო ვალდებულია, მიიღოს შესაბამისი რეგულაციები, რათა კერძო სუბიექტებს, მენარმეებს, წყალ-მომარაგების კომპანიებსა და კერძო პირებს მიაწოდოს წყლის უფლებასთან დაკავშირებული კონკრეტული სტანდარტები, რათა ა. მესამე პირებმა თვითნებურად და უკანონოდ არ შეწყვიტონ წყალი; ბ. სოფელი, თემი დაცული იყოს წყლის რესურსების მოპოვებასთან დაკავშირებული მოქმედებების დროს, რომ არ გაუარესდეს მათ მიერ გამოყენებული სასმელი წყლის ხარისხი; გ. ქალებისა და ბავშვების უსაფრთხოება იყოს დაცული, როდესაც ისინი სახლებიდან მოშორებით მიდიან წყლის ასავსებად; დ. ბინათმფლობელობასთან დაკავშირებული კანონი და პრაქტიკა ხელს არ უშლიდნენ ცალკეულ პირებსა და თემებს უსაფრთხო წყლის მიღებაში; ე. მესამე მხარე, რომელიც აკონტროლებს ან ექსპლუატაციას უწევს წყალთან დაკავშირებულ სერვისებს, საფრთხის ქვეშ არ აყენებდეს თანასწორი, ეკონომიკურად და ფიზიკურად ხელმისაწვდომი საკმარისი რაოდენობის სასმელი წყლის მიღებას.

განხორციელების ვალდებულება მოითხოვს, რომ სახელმწიფოებმა გაატარონ საკანონმდებლო, ადმინისტრაციული, საბიუჯეტო და სხვა ტიპის ღონისძიებები წყალსა და სანიტარიაზე ადამიანის უფლების სრულად განსახორციელებლად: ა. კანონმდებლობა და პოლიტიკა მიმართული უნდა იყოს პირადი და საყოფაცხოვრებო მოთხოვნილებების პრიორიტეტულად დაკმაყოფილებაზე; ბ. უნდა განსაზღვრავდეს მიზნებს, რომლებიც ორიენტირებული იქნება მოსახლეობის ღარიბ მარგინალურ ჯგუფებზე; გ. უნდა განსაზღვრავდეს არსებულ რესურსებს, რომლებიც აუცილებელია მიზნის მისაღწევად; დ. გამოთვლილი უნდა იყოს არსებული რესურსების გამოყენების ყველაზე რენტაბელური შესაძლებლობები; ე. უნდა ადგენდეს პასუხისმგებლობებსა და დროებით ჩარჩოებს აუცილებელი ღონისძიებების განსახორციელებლად; ვ. უნდა ითვალისწინებდეს შედეგებზე კონტროლსა და მონიტორინგს, ხოლო დარღვევების შემთხვევებში – კომპენსაციის გასაცემად საკმარისი საშუალებების გამოძებნას.

სახელმწიფო უნდა ფლობდეს წყლის გამოყენებასა და სანიტარიასთან დაკავშირებულ ინფორმაციას, ასევე წყლის სათავე ნაგებობების დაცვისა და ნარჩენების მინიმიზაციის შესახებ. სახელმწიფოს ვალდებულებაა, კერძო სექტორს (წყალმომარაგების კომპანიებს): ა. დაუდგინოს სტანდარტი; ბ. ხელშეკრულება იყოს ნათელი და გამჭვირვალე; გ. გათვალისწინებული იყოს წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე უფლების სტანდარტი; დ. ჰქონდეს კონტროლის ბერკეტი და ახორციელებდეს მუდმივ მონიტორინგს.

უფლების აღიარების ვალდებულება პირველ რიგში ცენტრალურ ხელისუფლებას ეკისრება, ვინაიდან მისი კომპეტენციაა პოლიტიკის განსაზღვრა და შესაბამისი პოლიტიკის დოკუმენტის (სტრატეგიის, სამოქმედო გეგმის) შემუშავება, ისევე როგორც საკანონმდებლო სივრცის ადეკვატური რეგულირება, რათა მოხდეს უფლების უფექტური განხორციელება და დაცვა.

ცენტრალურმა ხელისუფლებამ უნდა შეიმუშაოს გამართული სამართლებრივი ჩარჩო, ხელისუფლების ორგანოების უფლებები და ვალდებულებები უნდა განაწილდეს თანაბრად და ჯეროვნად, მათ შორის არსებობდეს ადეკვატური კომუნიკაცია, ხოლო ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებს ჰქონდეთ ნათელი რეგულაციები და საკმარისი სახსრები წყალმომარაგების სისტემის ექსპლუატაციისა და განვითარებისათვის.²⁸

ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს შემდეგი პროცედურული გარანტიები:

- ▶ ხელისუფლების ორგანოების წარმომადგენლებთან, ისევე, როგორც კერძო კომპანიებთან, მოქალაქეთათვის რეალური კონსულტაციების შესაძლებლობა;
- ▶ ინფორმაციის დროული და სრული გასაჯაროება შეთავაზებული ღონისძიებების შესახებ;
- ▶ დაგეგმილი ღონისძიებების შესახებ დროული გაფრთხილება;
- ▶ სასამართლოში გასაჩივრების შესაძლებლობა და დაცვის საშუალებები;
- ▶ სამართლებრივი დაცვის საშუალებების მიღებაში იურიდიული დახმარება;

28. გაერო-ს ადამიანის უფლებათა კომიტეტის მე-15 კომენტარი ადგილობრივი ხელისუფლების მიმართ.

- ▶ არ უნდა იქნას შეზღუდული სასმელი წყლის მინიმალური რაოდენობა. სრული შეწყვეტა მხოლოდ იმ შემთხვევაშია დასაშვები, როდესაც არსებობს ალტერნატიული მიწოდების შესაძლებლობა;
- ▶ სოციალურად დაუცველებისათვის შეღავათების დაწესება – უნდა გაიმიჯნოს გადაუხდელობის განზრახვა და გადახდისუუნარობა.

დისკრიმინაციის დაუშვებლობა

წყლის უფლების დაცვა წყლის დეფიციტისა და წყლის ნაკლებობის დროს უნდა ხდებოდეს სწორად დაგეგმილი პოლიტიკით, ბიუჯეტით, გამართული კანონმდებლობითა და გათვლილი რესურსით ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე ეთნიკური, რელიგიური, გენდერული თუ სხვა რაიმე ნიშნის მიუხედავად წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე თითოეულ ადამიანს თანაბარ პირობებში უნდა მიუწვდებოდეს ხელი.

წყლის უფლებაზე მონიტორინგი და სახელმწიფოს ანგარიშვალდებულება

სახელმწიფოს უნდა ჰქონდეს ეფექტიანი სტრატეგიული, პოლიტიკური, ადმინისტრაციული და სასამართლო მექანიზმები.

ანგარიშვალდებულების პრინციპიდან გამომდინარე, სახელმწიფო ვალდებულია, ახსნას, რას და რატომ აკეთებს და როგორ ახორციელებს წყალსა და სანიტარიაზე ადამიანის უფლებას. კანონმდებლობა უნდა ითვალისწინებდეს ინფორმაციის დროულად მიწოდების შესაძლებლობას. ადამიანის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში მოქალაქის ჩართულობა კანონით უნდა იყოს გარანტირებული, განსაკუთრებით – პრიორიტეტების დასახვისა და ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესებში.

პოლიტიკის დოკუმენტების მიღებაში – სამოქმედო გეგმებისა და სტრატეგიების შემუშავებისა და ბიუჯეტის შედგენისას დაინტერესებული მხარეების ჩართულობა მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ხელისუფლების ანგარიშვალდებულების უზრუნველსაყოფად.

ადმინისტრაციული მექანიზმი გულისხმობს ადმინისტრაციული სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობას; ადმინისტრაციული და პოლიტიკური მექანიზმები ავსებენ სასამართლოს უფლებას. სამართლებრივი დაცვის მექანიზმი უზრუნველყოფს სამართლიანი სასამართლოს უფლების ეფექტიან რეალიზაციას. სასამართლო უნდა იყოს დამოუკიდებელი, მოსამართლე – შესაბამისი ცოდნით აღჭურვილი წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების არსისა და მისგან გამომდინარე სახელმწიფოს ვალდებულებების შესახებ. მან უნდა იმსჯელოს და დაადგინოს სახელმწიფოს უფლებამოსილების საზღვრებზე, ვინაიდან სახელმწიფო პასუხისმგებელია უფლების დარღვევაზე მაშინაც კი, თუ კონკრეტული მოქალაქის უფლება დაარღვია წყალმომარაგების კერძო კომპანიამ, მით უფრო, თუ მასთან გაფორმებული ხელშეკრულება არ ითვალისწინებს უფლების დაცვის გარანტიებს.

მდგრადობა არის წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების განხორციელების ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი, რომლის დაცვის ვალდებულება აქვს სახელმწიფოს თითოეული ადამიანის უფლების საუკეთესოდ გარანტირებისათვის: როდესაც სერვისი და/ან აღჭურვილობა მიწოდებულია და გამართულად ფუნქციონირებს, საფუძველშივე უნდა იყოს ჩადებული შესაბამისი გათვლა, რომ დროთა განმავლობაში გაუმჯობესდეს და არ გაუარესდეს. სახელმწიფოს ვალდებულებაა, საკუთარი ბიუჯეტი და სახსრები იმგვარად გაანაწილოს და გათვალოს, რომ თანხა არ დახარჯოს პრობლემის მოგვარების მხოლოდ ერთჯერად და დროებით საშუალებებზე, არამედ შესრულებული სამუშაო განხილულ უნდა იქნეს, როგორც მუდმივად განვითარებადი და გაუმჯობესებადი. წყლისა და სანიტარიის მიწოდება მოქალაქეებისათვის უნდა ემსახურებოდეს ეკონომიკურ, სოციალურ და გარემოსდაცვით მდგრადობას. მნიშვნელოვანია, რომ განხორციელებული ინვესტიცია საკმარისი იყოს არსებულის გასაუმჯობესებლად და შესაძლებელი იყოს მისი ხანგრძლივ პერსპექტივაში ექსპლუატაცია.

3. წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ხელმისაწვდომობის კონტექსტში საქართველოს სამართლებრივი სივრცის მიმოხილვა

3.1. ინსტიტუციური ჩარჩო და ძირითადი დაინტერესებული მხარეები

ინსტიტუციური ჩარჩო წყლის სფეროში ძალიან ფართოა და მრავალ განსხვავებულ მიმართულებას აერთიანებს. ამ ნაწილში გავაანალიზებთ ქვეყანაში არსებულ ინსტიტუტებს, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან წყლის დაცვასა და უზრუნველყოფაზე. კონკრეტულად კი წყლის დაცვასა და ხარისხის კონტროლზე პასუხისმგებელ უწყებებზე, მათ შორის გადანაწილებულ კომპეტენციებზე, რათა წარმოვაჩინოთ, რამდენად არიან ისინი საკმარისი უფლება-მოვალეობებით აღჭურვილნი და რამდენად კოორდინირებულია მათი საქმიანობა საბოლოო შედეგის – უსაფრთხო წყალზე ხელმისაწვდომობის – თვალსაზრისით.

საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო უზრუნველყოფს: წყლის რესურსების სახელმწიფო მართვის სფეროში ერთიანი სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებას მდგრადი განვითარებისა და წყლის რესურსების მართვის აუზური პრინციპების გამოყენებით; წყლის ობიექტების დაცვას ისეთი უარყოფითი ზემოქმედებისაგან, რომელმაც შეიძლება, ზიანი მიაყენოს მოსახლეობის ჯანმრთელობას, გააუარესოს წყალმომარაგების პირობები და გამოიწვიოს მისი ხარისხობრივი ცვლილებები; განსაკუთრებულ შემთხვევებში წყლით სარგებლობის შეზღუდვის, შეჩერების ან აკრძალვის ღონისძიებების დაგეგმვასა და გატარებას; სასმელი წყლის უვნებლობის პარამეტრებისა და ხარისხის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებთან შესაბამისობის კონტროლსა და სასმელი წყლის გარე, შერჩევით ლაბორატორიულ კონტროლს.

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო ადგენს სასმელი და საყოფაცხოვრებო დანიშნულების წყლის სტანდარტებსა და ნორმებს, ხოლო სასმელი წყლის ხარისხის კონტროლი **გარემოსა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სურსათის ეროვნული სააგენტოს** კომპეტენციაში შედის.²⁹

29. სურსათის უვნებლობისა და ხარისხის შესახებ საქართველოს კანონი, მუხლი 3

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სისტემაში შემავალი სახელმწიფო შპს „საქართველოს მელიორაცია“ პასუხისმგებელია სარწყავი და სადრენაჟო სისტემების მართვაზე, ასევე – სისტემების მომხმარებლებისაგან შესაბამისი გადასახადის შეგროვებაზე საკუთარი რეგიონული ოფისების საშუალებით.

წყლის რესურსების დარგში ერთ-ერთ დაინტერესებულ მხარეს **ენერგეტიკის სამინისტრო** წარმოადგენს.³⁰ პასუხისმგებელია რა ენერგეტიკის დარგში სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებაზე, სამინისტრო ამზადებს ენერგეტიკის დარგის განვითარების მოკლე, საშუალო და გრძელვადიან პროგრამებს (მათ შორის – ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობასთან დაკავშირებით) და კოორდინაციას უწევს მათ განხორციელებას.

წყლის შესახებ საქართველოს კანონის შესაბამისად,³¹ წყალთან დაკავშირებული ურთიერთობის მოწესრიგების სფეროში საქართველოს **უმაღლეს სახელმწიფო ორგანოთა** კომპეტენციას განეკუთვნება წყლის დაცვისა და გამოყენების პოლიტიკის განსაზღვრა, ასევე წყლის დაცვისა და გამოყენების კონტროლის სპეციალურად უფლებამოსილი ორგანოების ჩამოყალიბება, შესაბამისი საკანონმდებლო რეგულაციების მიღება და ა.შ.³²

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/25426>; სურსათის უვნებლობისა და ხარისხის შესახებ საქართველოს კანონი (რ) სახელმწიფო კონტროლი – საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სურსათის ეროვნული სააგენტოს (შემდგომში – სააგენტო) მიერ განხორციელებული ქმედება სურსათის ან ცხოველის საკვების ამ კანონის მოთხოვნებთან შესაბამისობის დადგენის ან გამოვლენილი შეუსაბამობის აღმოფხვრის უზრუნველყოფის მიზნით.

30. მნიშვნელოვან დაინტერესებულ მხარეებს წარმოადგენენ ისეთი კერძო კომპანიები, რომლებიც საკუთარ საქმიანობაში წყლის რესურსებს იყენებენ, მაგ., ჰიდროელექტროსადგურები, თევზსაჭერი მეურნეობები, სამრეწველო ობიექტები, და სხვ.

31. საქართველოს კანონი წყლის შესახებ, www.matsne.gov.ge თავი II. კომპეტენციის გამიჯვნა წყალთან დაკავშირებული ურთიერთობის მოწესრიგების სფეროში; მუხლი 10. საქართველოს უმაღლეს სახელმწიფო ორგანოთა კომპეტენცია წყალთან დაკავშირებული ურთიერთობის მოწესრიგების სფეროში.

32. საქართველოს კანონი წყლის შესახებ, მუხლი 10.
ა) სახელმწიფო პოლიტიკის განსაზღვრა წყლის დაცვისა და გამოყენების სფეროში;
ბ) წყლის დაცვისა და გამოყენებასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო აქტების მიღება და მათი შესრულების კონტროლი;
გ) წყლის დაცვისა და გამოყენების რეგულირებისა და კონტროლის სპეციალურად უფლებამოსილი სახელმწიფო ორგანოების ჩამოყალიბება;
ე) დაბინძურებისათვის, დანაგვიანებისათვის, დაშრებისათვის და სხვა უარყოფითი ზეგავლენის მქონე ქმედებისათვის ჯარიმისა და მიყენებული ზიანის ოდენობის განსაზღვრის წესის დადგენა;
ვ) წყლის დაცვისა და გამოყენების ერთიანი სახელმწიფო კონტროლი საქართველოს სახმელეთო ტერიტორიაზე, ტერიტორიულ წყლებში, კონტინენტურ შეღებზე და განსაკუთრებულ ეკონომიკურ ზონაში;

წყალთან დაკავშირებული ურთიერთობების მონესრიგების სფეროში თვითმმართველი ერთეულების კომპეტენციას განეკუთვნება თვითმმართველი ერთეულების ტერიტორიაზე ადგილობრივი მნიშვნელობის წყლის რაციონალური გამოყენებისა და დაცვის ღონისძიებების მედამხედველობა.³³

ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსის³⁴ მიხედვით, **მუნიციპალიტეტის უფლებამოსილებებია**³⁵ ადგილობრივი მნიშვნელობის ბუნებრივი რესურსების, მათ შორის, წყლის მართვა კანონით დადგენილი წესით.

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ³⁶ საქართველოს კანონის შესაბამისად, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო განსაზღვრავს ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო წყლის ხარისხობრივ ნორმებსა და ტექნიკურ რეგლამენტებს.

-
- ბ) წყლის დაცვის ორგანიზება და მისი გამოყენების სახელმწიფო რეგულირება;
 - ი) ხელისუფლების ორგანოთა საქმიანობის კოორდინირება წყლის დაცვისა და გამოყენების სფეროში;
 - კ) წყალსარგებლობის შეზღუდვა ან აკრძალვა წყლის ცალკეულ ობიექტებზე, მათ შორის – ისტორიისა და კულტურის ძეგლების დაცვის ზონაში;
 - მ) წყლის მდგომარეობაზე დაკვირვებისა და ანალიზის (მონიტორინგის) სისტემა და სხვა.

33. საქართველოს კანონი წყლის შესახებ, მუხლი 10.

- ა) სახელმწიფო პოლიტიკის განსაზღვრა წყლის დაცვისა და გამოყენების სფეროში;
- ბ) წყლის დაცვისა და გამოყენებასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო აქტების მიღება და მათი შესრულების კონტროლი;
- გ) წყლის დაცვისა და გამოყენების რეგულირებისა და კონტროლის სპეციალურად უფლებამოსილი სახელმწიფო ორგანოების ჩამოყალიბება;
- ე) დაბინძურებისათვის, დანაგვიანებისათვის, დაშრეტისათვის და სხვა უარყოფითი ზეგავლენის მქონე ქმედებისათვის ჯარიმისა და მიყენებული ზიანის ოდენობის განსაზღვრის წესის დადგენა;
- ვ) წყლის დაცვისა და გამოყენების ერთიანი სახელმწიფო კონტროლი საქართველოს სახმელეთო ტერიტორიაზე, ტერიტორიულ წყლებში, კონტინენტურ შელფზე და განსაკუთრებულ ეკონომიკურ ზონაში;
- ზ) წყლის დაცვის ორგანიზება და მისი გამოყენების სახელმწიფო რეგულირება;
- ი) ხელისუფლების ორგანოთა საქმიანობის კოორდინირება წყლის დაცვისა და გამოყენების სფეროში;
- კ) წყალსარგებლობის შეზღუდვა ან აკრძალვა წყლის ცალკეულ ობიექტებზე, მათ შორის – ისტორიისა და კულტურის ძეგლების დაცვის ზონაში;
- მ) წყლის მდგომარეობაზე დაკვირვებისა და ანალიზის (მონიტორინგის) სისტემა და სხვ.

34. საქართველოს ორგანული კანონი, ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2244429>

35. საქართველოს ორგანული კანონი, ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი, მუხლი 16

36. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ საქართველოს კანონი, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/21784>

ზოგადი განათლების შესახებ საქართველოს კანონით³⁷ ყველას აქვს სრული ზოგადი განათლების მიღების თანაბარი უფლება, რათა სრულად განავითაროს საკუთარი პიროვნება და შეიძინოს ის ცოდნა და უნარ-ჩვევები, რომლებიც აუცილებელია კერძო და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში წარმატების მიღწევის თანაბარი შესაძლებლობებისათვის. დაწყებითი და საბაზო განათლების მიღება სავალდებულოა. ზოგადი განათლების მიღების უზრუნველსაყოფად სახელმწიფო ქმნის ზოგადი განათლების სისტემასა და სათანადო სოციალურ-ეკონომიკურ პირობებს.³⁸

სახელმწიფო უზრუნველყოფს ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების ავტორიზაციისა და აკრედიტაციის მატერიალურ-ტექნიკური, პროგრამული და ადამიანური რესურსების ნორმატივების დადგენას; საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო გაზრდილი ვაუჩერის ოდენობითა და დამატებითი დაფინანსებით უნდა უზრუნველყოფდეს: გ) საჯარო სკოლის მატერიალურ-ტექნიკური, პროგრამული და ადამიანური რესურსების გაუმჯობესებას; ე) საჯარო სკოლაში ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს შექმნას.³⁹

სკოლის სახელმწიფო კონტროლს ახორციელებენ **საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო**, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სახელმწიფო კონტროლის სხვა ორგანოები, აგრეთვე აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკების განათლების სამინისტროები – საქართველოს კანონმდებლობით, მათ შორის – ამ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში.⁴⁰

ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ საქართველოს კანონის⁴¹ შესაბამისად, საქართველოს მთავრობა ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე

37. ზოგადი განათლების შესახებ საქართველოს კანონი, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/29248>

38. საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, მუხლი 9

39. საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, მუხლი 30. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს უფლებამოსილება ზოგადი განათლების სფეროში 1. ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო: ა) ხელს უწყობს სკოლას ამ კანონით გათვალისწინებული საქმიანობის ეფექტიანად განხორციელებაში და ამ მიზნით იღებს კანონმდებლობით გათვალისწინებულ ზომებს, ადგენს ადგილობრივი ბიუჯეტიდან გამოსაყოფი, სასკოლო სასწავლო გეგმის შესასრულებლად საჭირო დამატებითი ფინანსური სახსრების ოდენობას; ბ) ახორციელებს საქართველოს კანონმდებლობით, მათ შორის – ამ კანონით განსაზღვრულ სხვა უფლებამოსილებებს.

40. საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, მუხლი 49

41. საქართველოს კანონი ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ,

თანაბარი, ხარისხიანი და ბავშვის საუკეთესო ინტერესების დაცვის პრინციპზე დაფუძნებული ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მისაწოდებლად ახორციელებს შემდეგ უფლებამოსილებებს და ასრულებს შემდეგ ვალდებულებებს:⁴²

- ე) დაწესებულებაში სანიტარიულ-ჰიგიენური ნორმების დაცვის წესების დასადგენად საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს წარდგინებით ამტკიცებს ტექნიკურ რეგლამენტს;
- ვ) დაწესებულებაში კვების ორგანიზებისა და რაციონის კვებითი ღირებულების ნორმების დასადგენად საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს წარდგინებით ამტკიცებს ტექნიკურ რეგლამენტს;
- ზ) საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს წარდგინებით ამტკიცებს ტექნიკურ რეგლამენტს დაწესებულების შენობა-ნაგებობის, ინფრასტრუქტურისა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზისა და შენობა-ნაგებობის მოწყობის შესახებ;
- თ) ხელს უწყობს დაწესებულების ინფრასტრუქტურულ განვითარებას.

საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო დაწესებულებაში სანიტარიულ-ჰიგიენური ნორმების დაცვის წესების დასადგენად შეიმუშავებს ტექნიკურ რეგლამენტს და მას დასამტკიცებლად წარუდგენს საქართველოს მთავრობას.⁴³

მუნიციპალიტეტები⁴⁴ უზრუნველყოფენ დაწესებულებების შიდა მონიტორინგის, შეფა-

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3310237>

42. საქართველოს კანონი ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ, თავი II. სახელმწიფო ორგანოებისა და მუნიციპალიტეტების უფლებამოსილებები/ვალდებულებები ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სფეროში; მუხლი 7. საქართველოს მთავრობის უფლებამოსილებები/ვალდებულებები ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სფეროში.

43. საქართველოს კანონი ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ, მუხლი 9-საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს უფლებამოსილებები/ვალდებულებები ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სფეროში.

44. საქართველოს კანონი ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ, მუხლი 10 - მუნიციპალიტეტების უფლებამოსილებები/ვალდებულებები სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სფეროში.

ლებისა და ანგარიშგების სისტემის ფუნქციონირებას;

ბ) მუნიციპალიტეტების მიერ შემუშავებული დაწესებულებების მონიტორინგის სისტემის შესაბამისად სისტემატურად ხორციელდება დაწესებულებათა მონიტორინგი, რომლის მიზანია ავტორიზაციის პირობების ავტორიზაციის წესის შესაბამისად შესრულების შემოწმება.

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – სურსათის ეროვნული სააგენტო – ამომწებს დაწესებულებაში სურსათის უვნებლობას საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით.⁴⁵

მერიის შესაბამისი სტრუქტურული ერთეული ან/და მუნიციპალიტეტის მიერ დაფუძნებული არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი ამ კანონითა და მუნიციპალიტეტის საკრებულოს მიერ დადგენილი წესით, აკონტროლებს დაწესებულების მიერ ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მომსახურების მიწოდებას.⁴⁶

საქართველოს მუნიციპალიტეტებში ფუნქციონირებენ საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ტერიტორიული ორგანოები – საგანმანათლებლო რესურსცენტრები, ასევე ჯანმრთელობის დაცვის ადგილობრივი სამსახურები, რომ-

45. საქართველოს კანონი ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ, მუხლი 11-საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – სურსათის ეროვნული სააგენტოს – უფლებამოსილება ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სფეროში.

46. საქართველოს კანონი ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ, მუხლი 15-დაწესებულების ავტორიზაციის პირობები

1. ავტორიზაციის მაძიებელი იურიდიული პირი/ავტორიზებული დაწესებულება აკმაყოფილებს ავტორიზაციის პირობებს, თუ:

ა) დაწესებულებაში სწავლა/სწავლება ხორციელდება სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სახელმწიფო სტანდარტების, მათ შორის, სასკოლო მზაობის საგანმანათლებლო სახელმწიფო სტანდარტის, შესაბამისად;

ბ) დაწესებულების შენობა-ნაგებობა, ინფრასტრუქტურა და მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა და შენობა-ნაგებობის მოწყობა შეესაბამება საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებულ შესაბამის ტექნიკურ რეგლამენტს;

გ) დაწესებულებაში სანიტარო-ჰიგიენური პირობები შეესაბამება საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებულ შესაბამის ტექნიკურ რეგლამენტს;

დ) დაწესებულებაში კვების ორგანიზება და რაციონის კვებითი ღირებულება შეესაბამება საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებულ შესაბამის ტექნიკურ რეგლამენტს;

მუხლი 26. დაწესებულების მუნიციპალური კონტროლი

1. მუნიციპალიტეტის მერიის შესაბამისი სტრუქტურული ერთეული ან/და მუნიციპალიტეტის მიერ დაფუძნებული არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი ამ კანონითა და მუნიციპალიტეტის საკრებულოს მიერ დადგენილი წესით აკონტროლებს დაწესებულების მიერ ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების მომსახურების მიწოდებას.

ლებიც ადგილობრივ დონეზე შესაბამისი სამინისტროების პოლიტიკას ახორციელებენ.

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ტერიტორიული ორგანოების – რესურსცენტრების ტიპური დებულების⁴⁷ მიხედვით, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ტერიტორიული ორგანო – საგანმანათლებლო რესურსცენტრი მის კომპეტენციას მიკუთვნებული ამოცანების გადაწყვეტისა და განხორციელებისას წარმოადგენს სამინისტროს.

საქართველოს კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში რესურსცენტრი:

- ა) ახორციელებს თავის სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებულ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებში – ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში (შემდგომში – საჯარო სკოლა) მიმდინარე პროცესების ზედამხედველობასა და თავის სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებული საჯარო სკოლების მხარდაჭერასა და კონსულტირებას;
- ბ) უზრუნველყოფს თავის სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებულ საჯარო სკოლებში სასწავლო პროცესისა და გარემოს მონიტორინგს, შეფასებასა და შესაბამისი ანგარიშების შედგენას, ასევე, შედგენილი ანგარიშების საფუძველზე სასწავლო პროცესისა და გარემოს გაუმჯობესებისათვის რეკომენდაციების შემუშავებასა და შესაბამისი საჯარო სკოლისა და სამინისტროსათვის წარდგენას;
- გ) თავის სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებულ საჯარო სკოლებში მონიტორინგს უწევს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის (შემდგომში – მინისტრი) მიერ დამტკიცებული ეროვნული სასწავლო გეგმის შესაბამისად სასწავლო პროცესის წარმართვას, ხელშემწყობი სასწავლო გარემოს უზრუნველყოფით, და საგანმანათლებლო-აღმზრდელობითი და სხვა პროგრამებისა და პროექტების განხორციელებას;
- დ) ახორციელებს თავის სამოქმედო ტერიტორიაზე არსებული ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებების მატერიალურ-ტექნიკური, ადამიანური და ფინანსური რესურსების შესახებ მონაცემთა შეგროვება-დამუშავებას და უფლებამოსილია, აღნიშნული მონაცემების სისწორე გადაამოწმოს შესაბამის დაწესებულებაში ადგილზე დათვალიერებით/შესწავლით.

რესურსცენტრის დაფინანსების წყაროა სახელმწიფო ბიუჯეტი. საქართველოს კანონ-

47. დამტკიცებულია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2017 წლის 14 მარტის N 476 ბრძანებით. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3606347>

მდებლობით დადგენილი წესით რესურსცენტრი ანგარიშვალდებულია სამინისტროს წინაშე გამოყოფილი სახსრების მიზნობრივად გამოყენებაზე.

რესურსცენტრი თავისი უფლებამოსილებისა და სამინისტროს მიერ დასმული ამოცანების გადაწყვეტისა და განხორციელებისას ანგარიშვალდებულია სამინისტროს წინაშე. რესურსცენტრის საქმიანობაზე მუდმივ კონტროლს ახორციელებს სამინისტრო.

ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ⁴⁸ საქართველოს კანონის მიხედვით, საქართველოს ქალაქებსა და რაიონებში საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის ღონისძიებათა განხორციელებისათვის „ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონის შესაბამისად იქმნება ქალაქებისა და რაიონების საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის სამსახურები, რომელთა მეთოდურ ხელმძღვანელობას ახორციელებს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო.⁴⁹

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის სამსახურების კომპეტენციას განეკუთვნება:

- ა) ინფექციურ და არაინფექციურ დაავადებათა აღრიცხვისა და შეტყობინების სისტემის ჩამოყალიბება, მიღებული მონაცემების ანალიზი და პროგნოზირება;
- ბ) ეპიდემიადამხედველობა და ეპიდკონტროლი დაავადებათა მიზეზების, მათი გადაცემის გზებისა და რისკფაქტორების გამოვლენისა და შესწავლის მიზნით;
- გ) ჯანმრთელობის დაცვის სამსახურებისა და მოსახლეობისათვის სათანადო ინფორმაციის მიწოდება და რეკომენდაციების მომზადება ინფექციურ დაავადებათა აღმოცენების მიზეზების, გავრცელებისა და კონტროლის შესახებ;
- დ) ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრებისათვის ხელშეწყობა;
- თ) ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველყოფისათვის ხელშეწყობა.

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის ეროვნული რეკომენდაციის (გაიდლაინი)⁵⁰

48. საქართველოს კანონი ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/14170>

49. საქართველოს კანონი ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ, მუხლი 85 2.

50. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის ეროვნული რეკომენდაცია (გაიდლაინი), დამტკიცებულია საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2017 წლის 20 ივლისის No01-163/ო ბრძანებით

მიხედვით, ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების უფლებამოსილებები საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სფეროში არის: საგანმანათლებლო, სააღმზრდელო და საგანმანათლებლო-სააღმზრდელო დაწესებულებებში სანიტარიული და ჰიგიენური ნორმების დაცვის ზედამხედველობა.⁵¹

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის სტრატეგიული ფუნქციებია: გადამდებ/არაგადამდებ დაავადებათა ეპიდემიამხედველობა, მოსახლეობის ჯანმრთელობის მდგომარეობის შეფასება. ჯანმრთელობის რისკფაქტორების მონიტორინგი და მყისიერი რეაგირება საგანგებო სიტუაციების დროს, კოორდინაცია ცენტრალურ სტრუქტურებთან. ადამიანის ჯანმრთელობისათვის უსაფრთხო გარემოს უზრუნველყოფის ხელშეწყობა. საკვებისა და სასმელი წყლის ტექნიკური რეგლამენტებისა და სხვა ნორმატიული დოკუმენტების მომზადებაში მონაწილეობა და მუნიციპალური მმართველობის ორგანოების ინფორმირება სავარაუდო საკვებისმიერი და წყლისმიერი ინფექციების გავრცელების მხრივ არსებული მდგომარეობის შესახებ.

3.2. პოლიტიკის დოკუმენტების ანალიზი

ჩვენს მიერ გაანალიზებული იქნა ყველა ის სახელმწიფოს სტრატეგიული დოკუმენტი, სადაც განცხადებული უნდა იყოს წყალთან, სანიტარიასა და ჰიგიენასთან დაკავშირებული ადამიანის უფლების აღიარებისა და დაცვის სტანდარტი. ამ მიზნით მიმოვიხილეთ შემდეგი პოლიტიკის დოკუმენტები: საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია (2020 წ.); 2018 – 2021 წლების საქართველოს განვითარების რეგიონული პროგრამა; საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა (2017-2021 წწ.); 2014-2020 წლების საქართველოს

http://www.moh.gov.ge/uploads/files/oldMoh/01_GEO/jann_sistema/higienuri-Norm/metod-rekomend/6.pdf

51. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის ეროვნული რეკომენდაციის (გაიდლაინი) – ბ) მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე დაავადებების გავრცელების პრევენციის მიზნით დერატიზაციის, დეზინსექციისა და დემინფექციის ღონისძიებათა ორგანიზება; გ) საგანმანათლებლო, სააღმზრდელო და საგანმანათლებლო-სააღმზრდელო დაწესებულებებში პრევენციული ღონისძიებების განხორციელების ხელშეწყობა; დ) მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე განთავსებულ საზოგადოებრივი მნიშვნელობის დაწესებულებებში სანიტარიული ნორმების დაცვის ზედამხედველობა, მათ შორის – საზოგადოებრივი მნიშვნელობის დაწესებულებებში ესთეტიკური და კოსმეტიკური პროცედურების განმახორციელებელ დაწესებულებებში ინფექციების პრევენციისა და კონტროლის სანიტარიული ნორმების დაცვის კონტროლი.

ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის სახელმწიფო კონცეფცია „საყოველთაო ჯანდაცვა და ხარისხის მართვა პაციენტთა უფლებების დასაცავად“; საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი სტრატეგია (2017-2021 წწ); საქართველოს მთავრობის 2018-2020 წლების სამთავრობო პროგრამა „თავისუფლება, სწრაფი გნვითარება, კეთილდღეობა“; ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრატეგია (2014-2020 წწ).

თითოეულ მათგანში განცხადებულია სახელმწიფოს ნება მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლების შესახებ ხარისხიანი სასმელი წყლის უწყვეტი მიწოდებითა და ნარჩენების მართვის ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებით. თუმცა არცერთ მათგანში არ არის აღიარებული წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლება პირდაპირ.

საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია აცხადებს, რომ საქართველოს მთავრობის მიზანია იმგვარი ეკონომიკური პოლიტიკის წარმართვა, რომელიც უზრუნველყოფს ქვეყნის მდგრად განვითარებას.⁵²

საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია 2020⁵³-ის მიხედვით, პრიორიტეტია წყალმომარაგებისა და წყალარინების სისტემების განვითარება და ნარჩენების მართვა. აღნიშნული დოკუმენტი განსაზღვრავს წყალმომარაგებისა და წყალარინების სტრატეგიულ მიზნებს, კერძოდ, მოსახლეობისათვის მაღალ-ხარისხიანი სასმელი წყლის უწყვეტი, 24-საათიანი, რეჟიმით მიწოდების, წყალმომარაგებისა და წყალარინების არსებული სისტემების მოწესრიგებისა და სრულყოფილი ფუნქციონირების უზრუნველყოფას.⁵⁴

52. სახელმწიფო წახალისებს გარემოსდაცვითი თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვას და „მწვანე“ ეკონომიკის განვითარებას. ინოვაციური და თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარების მიზნით, მთავრობა წახალისებს პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს, რომლებიც ორიენტირებული იქნება ახალი ტექნოლოგიების შემოღებაზე - განსაკუთრებით ეს შეეხება, გარემოსდაცვით და რესურსდამოკავ ტექნოლოგიებს, რაც წახალისებს „მწვანე“ ეკონომიკის განვითარებას.

53. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია 2020, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 17 ივნისის N400 დადგენილებით.

54. წყალმომარაგების, წყალარინებისა და სანიტარიის საკითხები განხილული იყო სტრატეგიული დანიშნულების დოკუმენტში, როგორცაა, მაგალითად, „2015-2017 წლების საქართველოს რეგიონული განვითარების პროგრამა“. აღნიშნული პროგრამის თანახმად, სოფლად კომუნალური მომსახურების უზრუნველყოფა, მათ შორის, წყალმომარაგებისა და საკანალიზაციო სისტემების შექმნა და ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების სიმცირის პრობლემის გადაჭრა, მომავალი წლების ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულებაა. დოკუმენტში განსაზღვრულია კონკრეტული ტერიტორიები, სადაც დაგეგმილია საკანალიზაციო სისტემების რეაბილიტაცია და წარმოდგენილია შესაბამისი სამუშაოების ბიუჯეტი.

2018–2021⁵⁵ წლების საქართველოს რეგიონული განვითარების პროგრამაში⁵⁶ აღნიშნულია, რომ გარკვეული ნაბიჯები გადაიდგა წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების თვალსაზრისით,⁵⁷ თუმცა მთავარ მიზნად განსაზღვრულია: **„მოსახლეობის ცხოვრების დონის ამაღლება ხარისხიანი სასმელი წყლის უწყვეტი მიწოდებისა და ნარჩენების მართვის ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებით“**.

დოკუმენტში მითითებულია, რომ „ღონისძიება განხორციელდება ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე, თბილისისა და აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის გარდა“, მისი ბიუჯეტი იქნება 841 მილიონი ლარი, ხოლო შედეგად მოხდება წყალმომარაგებისა და წყალარინების ქსელის მოდერნიზაცია და განვითარება, მათ შორის – გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა/რეაბილიტაცია“.

განმახორციელებელ ორგანოებად და პარტნიორობად მითითებულია შპს „საქართველოს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანია“, სსიპ – საქართველოს მუნიციპალური განვითარების ფონდი და მუნიციპალიტეტები.

წყლის რესურსების სფეროში, მინისქვეშა წყლებისა და შავი ზღვის ჩათვლით, კონკრეტულ მიზნებს, ამოცანებსა და ღონისძიებებს ითვალისწინებს აგრეთვე „საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა მესამე ეროვნული პროგრამა (2017-2021 წწ.)“. პროგრამის ერთ-ერთი მიზანია „ადამიანის ჯანმრთელობისა და წყლის ეკოსისტემებისათვის ზედაპირული და მინისქვეშა წყლის ობიექტების, აგრეთვე

55. 2018 – 2021 წლების საქართველოს რეგიონული განვითარების პროგრამა, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის #1292, 2018 წლის 11 ივნისის დადგენილებით.

56. 2018 – 2021 წლების საქართველოს რეგიონული განვითარების პროგრამა, VII.1.6. ღონისძიება 1.6. წყალმომარაგების, წყალარინებისა და ნარჩენების მართვის ინფრასტრუქტურის განვითარება.

57. მოსახლეობის მზარდი მოთხოვნისა და ტურისტების გაზრდილი რაოდენობიდან გამომდინარე, საქართველოს ბევრ რეგიონში წყალმომარაგებაზე დიდი მოთხოვნა შეინიშნება, განსაკუთრებით კი კახეთის, იმერეთის, მცხეთა-მთიანეთის, სამცხე-ჯავახეთის, სამეგრელო-ზემო სვანეთისა და გურიის რეგიონებში. შავი ზღვის გარემოზე უარყოფითი ზემოქმედების თავიდან აცილების მიზნით, რომელსაც ამ რეგიონის უმეტესი ქალაქები წყალარინების სისტემებით უკავშირდება, ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა დაფინანსდა. წყალარინების სისტემების ძირითადი მიმდინარე სამშენებლო სამუშაოები მოიცავს: წყალმომარაგების ახალ ინფრასტრუქტურას ქალაქ ქუთაისში, ქალაქ ჭიათურაში, ქალაქ ზუგდიდში, ქალაქ ფოთში, ქალაქ აბაშაში, ქალაქ ჯვარსა და დაბა ურეკში, ასევე, სანიტარიულ ინფრასტრუქტურას – ქალაქ ფოთში, ქალაქ ზუგდიდსა და დაბა ურეკში. გარდა ამისა, სოფელ ანაკლიასა და დაბა ურეკში უკვე მიმდინარეობს, ხოლო ქ. ქუთაისში, ქალაქ ზუგდიდში, ქალაქ ფოთში, დაბა გუდაურში, ქალაქ ჭიათურაში, ქალაქ მარნეულსა და დაბა მესტიაში დაგეგმილია ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა.

სანაპირო წყლების მდგომარეობის კარგი ხარისხობრივი და რაოდენობრივი მაჩვენებლების უზრუნველყოფა“.⁵⁸

საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის 2014-2020 წლების სახელმწიფო კონცეფცია „საყოველთაო ჯანდაცვა და ხარისხის მართვა პაციენტთა უფლებების დასაცავად“⁵⁹

2020 წლამდე სამინისტრო მიზნად ისახავს უწყებათაშორისი კოორდინაციის ეფექტიანი მექანიზმებისა და ორმხრივი/მრავალმხრივი სამოქმედო გეგმების შემუშავებას საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების, საქართველოს სოფლის მეურნეობის, საქართველოს სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის, საქართველოს თავდაცვის, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის და სხვა სამინისტროების აქტიური ჩართულობით მთელ რიგ საკითხებთან მიმართებაში, რომელთა შორისაა წყლისა და საკვების უსაფრთხოება.⁶⁰

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი სტრატეგია 2017-2021⁶¹

სტრატეგიული ამოცანა 3. საგანმანათლებლო გარემოს გაუმჯობესება გაძლიერდება ინკლუზიური, უსაფრთხო, თანასწორი, არაძალადობრივი, მაღალი კულტურის მქონე,

58. ამოცანები: ამოცანა 1: წყლის რესურსების მართვის ეფექტიანი სისტემის დანერგვა, ამოცანა 2: წერტილოვანი და დიფუზიური წყაროებიდან წყლის რესურსების დაბინძურების შემცირება და წყლის რესურსების მდგრადი გამოყენების უზრუნველყოფა, ამოცანა 3: წყლის რესურსების ხარისხისა და რაოდენობის მონიტორინგისა და შეფასების სისტემების სრულყოფა.

59. საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის სისტემის 2014-2020 წლების სახელმწიფო კონცეფცია „საყოველთაო ჯანდაცვა და ხარისხის მართვა პაციენტთა უფლებების დასაცავად“, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 26 დეკემბრის N724 დადგენილებით.

60. ჯანმრთელობა ყველა პოლიტიკაში – საერთო სახელმწიფოებრივი მულტისექტორული მიდგომა – 2010 წლის ადელაიდას შეთანხმება „ჯანმრთელობა ყველა პოლიტიკაში“ და ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაციის ევრობიუროს სტრატეგია „ჯანმრთელობა 2020“ ხაზს უსვამს ჯანმრთელობისა და კეთილდღეობის მიღწევისათვის სექტორთაშორისი მიდგომების აუცილებლობასა და მოსახლეობის ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუმჯობესებით მიღებული სარგებლის სხვა სექტორების მიზნებისათვის გამოყენებას.

61. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების ერთიანი სტრატეგია – 2017-2021, დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 7 დეკემბრის N 533 დადგენილებით.

ჯანსაღი, მამოტივირებელი, გარემოს უზრუნველყოფაზე მიმართული ღონისძიებები ყველა მოსწავლისა და მასწავლებლისათვის.

შეიქმნება შესაბამისი პირობები ცხოვრების ჯანსაღი წესის დამკვიდრებისათვის, მათ შორის – სპორტული აქტივობებით, გაუმჯობესებული სამედიცინო მომსახურებით, სანიტარიულ-ჰიგიენური ნორმების გაუმჯობესებითა და უსაფრთხო და ჯანსაღი საკვების უზრუნველყოფით.

საქართველოს მთავრობის 2018-2020 წლების სამთავრობო პროგრამის – „თავისუფლება, სწრაფი გნვითარება, კეთილდღეობა“⁶² – მიხედვით, ადამიანი აღიარებულია მთავარ ღირებულებად: „ყველა ძალისხმევა თუ ინიციატივა ორიენტირებული იქნება თითოეულ ადამიანზე, მისი თავისუფლებისა და ღირსების დაცვაზე, მისთვის საკუთარ ქვეყანაში კეთილდღეობისა და თვითრეალიზაციის ფართო შესაძლებლობების მიცემაზე“.

საქართველოს მთავრობა მის ერთ-ერთ პრიორიტეტად აცხადებს „ხარისხიანი სასმელი წყლის 24-საათიანი მიწოდების რეჟიმით მოსახლეობის უზრუნველყოფას, „ამ მიზნის მიღწევა ეტაპობრივად განხორციელდება მომდევნო რამდენიმე წლის განმავლობაში. 2020 წლისთვის 24-საათიანი წყალმომარაგებით უზრუნველყოფილი იქნება დამატებით 400 ათასი ადამიანი.

აქტიურად გაგრძელდება წყალმომარაგება-კანალიზაციისა და გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა-რეაბილიტაციის პროექტები მთელ რიგ ქალაქებსა და სოფლებში. ნარჩენების მართვა განხორციელდება ევროპული სტანდარტების შესაბამისად, ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე გაუმჯობესდება მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების სერვისები“.

62. საქართველოს მთავრობის 2018-2020 წლების სამთავრობო პროგრამის – „თავისუფლება, სწრაფი გნვითარება, კეთილდღეობა, http://gov.ge/files/68_67099_111823_2018-2020.pdf

ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრატეგია - 2014-2020⁶³

სტრატეგიის გრძელვადიანი ხედვა არის ისეთი საქართველო, სადაც ადამიანის უფლებათა პატივისცემა საერთო ღირებულებაა და სადაც ყველა ადამიანისათვის უზრუნველყოფილია ღირსეული ცხოვრება და კეთილდღეობა.

მიღწეული უნდა იყოს კონკრეტული შედეგი: ადამიანების სათანადო ინფორმირება მათი უფლებისა და ამ უფლებათა სათანადო რეალიზების საშუალებების შესახებ.

WASH არ არის ცალკე გამოყოფილი, როგორც სტრატეგიული მიმართულება, თუმცა მე-12 მიზანია თანასწორობის უფლების უზრუნველყოფა და უმცირესობათა უფლებების დაცვა. ამოცანად განსაზღვრულია ნებისმიერი ნიშნით დისკრიმინაციის აკრძალვა; მე-13 მიზანია ბავშვთა უფლებების რეალიზება, მათ შორის, სიღარიბისა და სიკვდილიანობის შემცირებითა და ხარისხიანი განათლების უზრუნველყოფით; მე-15 მიზანია შშმ პირთა მიერ საკუთარი უფლებების სხვების მსგავსად განხორციელების შესაძლებლობის უზრუნველყოფა გონივრული მისადაგების პრინციპის დაცვით; 21-ე მიზანია სათანადო საცხოვრებლის უფლებიდან გამომდინარე ვალდებულებების შესრულება; ამოცანა: სათანადო საცხოვრებლის უფლების ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე უზრუნველყოფა; მინიმალური საცხოვრებელი პირობების უზრუნველყოფა; 23-ე მიზანია ადამიანის ეკოლოგიური უფლებების უზრუნველყოფა. ამოცანები: ა. გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა საერთაშორისო სამართლებრივი სტანდარტების შესაბამისად; ბ. გარემოსდაცვითი გადანაწევტილების მიღების პროცესის საჯაროობისა და ამ პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის მექანიზმების გაუმჯობესება საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად; დ. გარემოსდაცვით საკითხებზე საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება.

63. ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრატეგია - 2014-2020, დამტკიცებულია საქართველოს პარლამენტის 2014 წლის 30 აპრილის №2315-III დადგენილებით.

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის ეროვნული რეკომენდაცია (გაიდლაინი) „წყალი, სანიტარია და ჰიგიენა საბავშვო ბაღში“⁶⁴

16. ზედამხედველობა წყალსა და სანიტარიაზე საბავშვო ბაღში

საბავშვო ბაღის დონეზე განხორციელებული ზედამხედველობის ფორმატი და დიზაინი სრულად უნდა ითვალისწინებდეს წყლის, სანიტარიისა და ჰიგიენის (WASH) პრინციპებს და შედგებოდეს შემდეგი კომპონენტებისაგან:

წყლის ხარისხი და უსაფრთხოება: სასმელი, საკვების მოსამზადებელი, პერსონალური ჰიგიენის, დასუფთავებისა და რეცხვისათვის განკუთვნილი წყალი უსაფრთხოა და აკმაყოფილებს შესაბამისი კატეგორიის წყლისათვის დადგენილ სტანდარტებს.

წყლის რაოდენობა: საკმარისი რაოდენობის წყლის მუდმივი ხელმისაწვდომობა სასმელად, პირადი ჰიგიენისათვის, საკვების მოსამზადებლად, დასუფთავებისა და რეცხვისათვის.

წყლის ხელმისაწვდომობა და წყალმომარების ტექნიკური საშუალებები: საბავშვო ბაღში საკმარისი რაოდენობითაა სასმელი წყლის წერტილები და წყალმომარების სხვა საშუალებები, რაც უზრუნველყოფს ხელმისაწვდომობას სასმელი წყლისადმი, პერსონალური ჰიგიენისადმი, საკვების მომზადების, დასუფთავებისა და რეცხვისადმი.

ჰიგიენის ხელშეწყობა: წყლისა და სანიტარიის საშუალებების სწორად მოხმარება, გამოყენება და მოვლა-პატრონობა უზრუნველყოფს მყარი ჰიგიენური ჩვევების გამომუშავების ხელშეწყობას.

ტუალეტები: სათანადოდ აღჭურვილი, მოხერხებული, პრივატული, დაცული, სუფთა და საზოგადოების კულტურული განვითარების დონისათვის შესაფერისი ტუალეტებით სარგებლობა უზრუნველყოფილია ბავშვებისა და საბავშვო ბაღის პერსონალისათვის.

გაიდლაინს თან ერთვის თვითშეფასების კითხვარი საბავშვო ბაღებისათვის, რომლის შესაბამისად, „გემოჩამოთვლილი კომპონენტების მიხედვით ზედამხედველობის

64. საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის ეროვნული რეკომენდაცია (გაიდლაინი), დამტკიცებულია საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2016 წლის 28 ივლისის №001-172/ო ბრძანებით და შემუშავებულია UNICEF-ის ტექნიკური დახმარებით.

სისტემის დანერგვისა და ქმედუნარიანობის შესაფასებლად საბავშვო ბაღის ადმინისტრაციისათვის რეკომენდებულია ეფექტიანობის შეფასების მექანიზმების დანერგვა, რომლის ერთ-ერთ კომპონენტს შეიძლება წარმოადგენდეს შიდა აუდიტის წარმოება თვითშეფასების კითხვარის მეშვეობით“.

სტანდარტი - წყალი, სანიტარია და ჰიგიენა სკოლაში⁶⁵

სტანდარტის მიხედვით, საქართველოს სკოლებში წყლის, სანიტარიისა და ჰიგიენის საკითხების (WASH in Schools) მონიტორინგის რუტინული სისტემის ამოქმედებას, რომელიც კომპლექსურად შეაფასებს არსებულ მდგომარეობასა და წლიდან წლამდე მიღწეულ პროგრესს, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. მსგავსი სისტემები მრავალ ქვეყანაშია დანერგილი და რეკომენდებულია ისეთი ავტორიტეტული საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ, როგორცაა გაერო-ს ბავშვთა ფონდი (UNICEF) და ჯანმრთელობის მსოფლიო ორგანიზაცია (WHO). სტანდარტს თან ერთვის თვითშეფასების კითხვარი სკოლებისათვის ავტორიზაციისას.

წყალთან ხელმისაწვდომობის უფლების ერთ-ერთი ფუნდამენტური ქვაკუთხედაა წყლის გადასახადი. უფლების კონცეფცია მოიცავს სახელმწიფოს ვალდებულებას, უზრუნველყოს იმგვარი პოლიტიკა, რომ სოციალურად დაუცველ მოსახლეობას გადახდისუუნარობის გამო არ შეეზღუდოს სასმელი და სანიტარია-ჰიგიენისათვის აუცილებელი წყლის მიწოდება.

საქართველოს სოციალური დაცვის სისტემა, ძირითადად, ორი კომპონენტისგან შედგება, ეს არის მიზნობრივი სოციალური დახმარებები და ასაკობრივი პენსია. ქვეყნის მასშტაბით არ არსებობს წყალზე შეღავათის დაწესების ერთიანი სისტემა, წყალზე უფლების კონტექსტიდან გამომდინარე, სახელმწიფოს ვალდებულების ფარგლებში მნიშვნელოვანია, სახელმწიფომ შეიმუშაოს ერთიანი პოლიტიკა შესაბამისი საჭიროების მქონე მოსახლეობისათვის წყლის გადასახადზე შეღავათის დაწესების შესახებ.

ქვეყანაში არსებულ სხვადასხვა ტიპის პროგრამებს, რომლებიც მიმართულია წყლის კომუნალურ სუბსიდირებაზე:

65. სტანდარტი - წყალი, სანიტარია და ჰიგიენა სკოლაში, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, საქართველოს საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების ეროვნული სააგენტო, 2013.

თბილისის მერიის კომუნალური სუბსიდირება⁶⁶ გათვლილია მხოლოდ თბილისის მოსახლეობისათვის. პროგრამა ითვალისწინებს ქ. თბილისში რეგისტრირებული სოციალურად დაუცველი ოჯახებისთვის ელექტროენერჯის, დასუფთავებისა და წყლის გადასახადზე სუბსიდიის დარიცხვას იანვარში, თებერვალში, მარტში, ნოემბერსა და დეკემბერში.

ფართომასშტაბიანია ფულადი სოციალური დახმარება (საარსებო შემწეობა),⁶⁷ რომელიც ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე მოქმედებს, თუმცა პირდაპირ და მხოლოდ წყლის გადასახადზე არ არის მიმართული.

საქართველოს კანონი მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ⁶⁸ ითვალისწინებს მაღალმთიან დასახლებაში სოციალური შეღავათების დაწესებას,⁶⁹ რომელთა შორის ასევე არ ფიგურირებს წყლის გადასახადი. ეს ფაქტორი, შესაძლებელია, განპირობებული იყოს მაღალმთიანი რეგიონების წყალმომარაგებასთან დაკავშირებული თავისებურებით, თუმცა მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული საკითხი არ უნდა იყოს რეგულირების გარეშე.

66. სოციალურად დაუცველი ოჯახებისათვის, რომელთა სარეიტინგო ქულა არ აღემატება 70 000-ს, სუბსიდიის ჯამური ოდენობა განსაზღვრულია თვეში არაუმეტეს 106 ლარისა, ხოლო სოციალურად დაუცველი იმ ოჯახებისათვის, რომელთა სარეიტინგო ქულა მეტია 70 000-ზე და არ აღემატება 200 000-ს, სუბსიდიის ჯამური ოდენობა განსაზღვრულია თვეში არაუმეტეს 20 ლარისა, სუბსიდიის გაცემის თვის წინა თვეში დარიცხული გადასახადების მიხედვით, შემდეგი გამოთვლის მეთოდითა და პრიორიტეტებით:

ბ) წყლის გადასახადზე 3,15 ლარის ოდენობით;

67. განაცხადის ფორმის შევსების შემდეგ ოჯახში სააგენტოს უფლებამოსილი პირის (სოციალური აგენტი) ვიზიტის დროს ოჯახის უფლებამოსილი წარმომადგენლის მიერ მიწოდებული ინფორმაციის საფუძველზე შეივსება „ოჯახის დეკლარაცია“ ოჯახის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის შესახებ. დეკლარირებული ინფორმაცია დასტურდება ოჯახის უფლებამოსილი წარმომადგენლის ხელმოწერით. დეკლარაციაში ასახული ინფორმაციის მონაცემთა ერთიან ბაზაში განთავსებისა და დადგენილი მეთოდოლოგიით დამუშავების შემდეგ ოჯახს მიენიჭება სარეიტინგო ქულა, რომლის ოდენობაც განსაზღვრავს ოჯახის უფლებას რაიმე სახის ბენეფიტზე (ფულადი სოციალური დახმარება, და სხვ).

68. მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ საქართველოს კანონი, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2924386>

69. მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ საქართველოს კანონი, მუხლი 4, სოციალური შეღავათები მაღალმთიან დასახლებაში.

დასკვნები

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სტანდარტი წყლის, სანიტარიისა და ჰიგიენის უფლების კონტექსტში, მოსახლეობის ხარისხიანი სასმელი წყლითა და ადეკვატური სანიტარიული პირობებით უზრუნველყოფა ყველა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის ერთ-ერთი პრიორიტეტული საკითხი უნდა იყოს. როგორც საქართველოს სამართლებრივი სივრცის ანალიზმა ცხადყო, საქართველოში ადეკვატურად არ არის გაცნობიერებული სუფთა სასმელი წყლის მნიშვნელობა ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისათვის. ზედმეტია საუბარი, წყლისა და სანიტარიის უფლების, როგორც ადამიანის უფლების, აღიარებასა და დაცვაზე.

საქართველოს პოლიტიკის დოკუმენტები

საქართველოს პოლიტიკის დოკუმენტების ანალიზი ცხადყოფს, რომ საქართველოს ხელისუფლება, მართალია, აღიარებს მოსახლეობის 24-საათიანი წყალმომარაგების პრიორიტეტს, მაგრამ რჩება შთაბეჭდილება, რომ თითოეულ სტრატეგიულ დოკუმენტში აღნიშნული მხოლოდ დეკლარაციულ ხასიათს ატარებს და საერთაშორისო ვალდებულების აღიარების მიზნით გაკეთებულ ჩანაწერს ჩამოგავს.

ცენტრალურ ხელისუფლებას არ აქვს ერთიანი ხედვა წყლის უფლების უზრუნველსაყოფად ხელმისაწვდომობისა და თანასწორობის პრინციპების პატივისცემის საფუძველზე. საქართველოს ცენტრალურ ხელისუფლებას არ აქვს კონკრეტული პოლიტიკის დოკუმენტი, რომელშიც სისტემურად იქნება ასახული წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების სტანდარტის მნიშვნელობა და ამ კუთხით საერთაშორისო ვალდებულებების შესრულების აუცილებლობა. ჩვენს მიერ ზემოთგანხილულ სტრატეგიებს არ ახლავს წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების კონტექსტიდან გამომდინარე სამოქმედო გეგმა კონკრეტული აქტივობებით, ვადებით, ინდიკატორებითა და სავარაუდო დაფინანსების შესაძლებლობების მითითებით. ნათელია, რომ ამგვარი განცხადება მხოლოდ ფორმალურ ხასიათს ატარებს და ვერ ჩაითვლება კონკრეტულ შედეგზე გათვლილად და ეფექტიანად.

საქართველოს ინსტიტუციური ჩარჩო

საქართველოს ინსტიტუციური ჩარჩოს მიმოხილვამ ცხადყო, რომ წყლის მართვის სფეროში თავიანთი კომპეტენციის მიხედვით სხვადასხვა სახელმწიფო ორგანოა ჩართული: ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო, აგრეთვე თვითმმართველობის ადგილობრივი ორგანოები.

მართალია, წყლის შესახებ კანონი ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ წყალმომარაგებისა და სანიტარიული სამსახურის ექსკლუზიურ პასუხისმგებლობას ანიჭებს ადგილობრივ თვითმმართველობის ორგანოებს, მაგრამ ამ სექტორში არსებობს მრავალი გადასატრეული წინააღმდეგობა:

ა) უპირველეს ყოვლისა, ბუნდოვანია პასუხისმგებლობის განაწილება ცენტრალური სამთავრობო უწყებების ადგილობრივ განყოფილებებს, ან სახელმწიფო კუთვნილებაში არსებული რაიონული მნიშვნელობის საწარმოებსა და კომუნალური სამსახურის ადგილობრივი ხელისუფლების უფლებამოსილ პირებს შორის.

ბ) წყლის კომპანიების უმეტესობას, რომელთაც ევალებათ წყალმომარაგება და სანიტარიული მომსახურება, არ შესწევთ ძალა, შეასრულონ მათზე დაკისრებული როლი და პასუხისმგებლობა. წყალმომარაგებისა და სანიტარიული მომსახურების დარგში ადგილი აქვს არაკომერციულ მიდგომას, მენეჯერული, სააღრიცხვო და ტექნიკური რესურსებისა და გამოცდილების ნაკლებობას, საოპერაციო და სისტემური მონაცემების სიმცირეს, სტანდარტებისა და მონიტორინგის შესაძლებლობის შეზღუდულობას.

არ არსებობს დოკუმენტი, რომელიც სახელმწიფო ცენტრალური ხელისუფლების დონეზე განსაზღვრავდა წყლის უსაფრთხოებასა და ხარისხის მონიტორინგზე პასუხისმგებელ უწყებას/თანამდებობის პირს და მოახდენდა სახელმწიფო ინსტიტუტების კოორდინაციას, გაანაწილებდა უფლებებსა და მოვალეობებს, ასევე დაადგენდა ანგარიშვალდებულების კონკრეტულ ფაქტორებს.

მიუხედავად იმისა, რომ ქვეყანას განცხადებული აქვს გადამხდელზე მორგებული სატარიფო პოლიტიკის პრინციპი, ქვეყნის მასშტაბით არ არსებობს წყალზე შეღავათის დაწესების ერთიანი სისტემა. წყალზე უფლების კონტექსტიდან გამომდინარე,

სახელმწიფოს ვალდებულების ფარგლებში მნიშვნელოვანია, სახელმწიფომ შეიმუშაოს ერთიანი პოლიტიკა შესაბამისი საჭიროების მქონე მოსახლეობისათვის წყლის გადასახადზე შეღავათის დაწესების შესახებ.

გვაქვს ორკომპონენტიანი სოციალური დაცვის სისტემა, რომელიც ვერ ახერხებს თავისი ფუნქციების ეფექტიანად შესრულებას და საუკეთესო ვარიანტში მხოლოდ სტატუს-კვოს ინარჩუნებს ან სოციალურად დაუცველი მოსახლეობის ფიზიკურად გადარჩენას ახერხებს წლიდან წლამდე. იმისათვის, რომ ვითარება შეიცვალოს, საჭიროა უფრო კომპლექსური პოლიტიკის შემუშავება, ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკის უფრო მჭიდრო კავშირი. ქართული სახელმწიფოს მიზანი უნდა იყოს უნივერსალიზმსა და განვითარებაზე ორიენტირებული სოციალური დაცვის პოლიტიკის ჩამოყალიბება, რომელიც უფრო მეტ კომპონენტს მოიცავს, ვიდრე მხოლოდ სოციალური დახმარებები და პენსიები.⁷⁰

გამჭვირვალე და ეფექტიანი სატარიფო რეგულირება ტარიფების დაწესების პროცესში მაქსიმალურად უნდა უზრუნველყოფდეს როგორც მოსახლეობის, ისე კომპანიების ინტერესების დაცვას. პრინციპულად მნიშვნელოვანია, რომ კომპანიების განვითარების ხარჯზე არ მოხდეს კომუნალური ტარიფების დადგენა. მიგვაჩნია, რომ დაგეგმილი გამრიცხველიანების შედეგად საკითხი კიდევ უფრო აქტუალური გახდება განსაკუთრებით სოფლად მცხოვრები მოსახლეობისათვის. ამგვარად, თუ სახელმწიფოს პოლიტიკა არის დაბალი ტარიფების შენარჩუნება, მაშინ მით უფრო მიზანშეწონილია, სახელმწიფოს მხრიდან განხორციელდეს მიზნობრივი ჯგუფებისათვის კომუნალური ტარიფების სუბსიდირება.

სკოლების შემთხვევაში იკვეთება რამდენიმე უფლებამოსილი რგოლი: სკოლა, განათლების ადგილობრივი რესურსცენტრი, მუნიციპალიტეტი, განათლების და მეცნიერების სამინისტრო, სურსათის უვნებლობის სააგენტო. არ არსებობს მათ შორის ნორმატიულად მოწესრიგებული ანგარიშვალდებულებისა და კომპეტენციების განსაზღვრული წესი WASH სტანდარტების კონტექსტში. არ არსებობს ერთიანი დოკუმენტი, რომელიც დაადგენდა მონიტორინგის უფლებამოსილ ორგანოს/პირს, გეგმა-გრაფიკს და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, განსაზღვრავდა მონიტორინგის შედეგად გამოვლენილ დარღვევებზე შესაბამის, ადეკვატურ და ეფექტიან სანქციას (კონტროლის ეფექტიანი მექანიზმი). მაგ., თუ სურსათის უვნებლობა დაადგენს წყლის

70. Read more at: <http://european.ge/saqartvelos-socialuri-dacvis-sistemis-sheaxeb/>

Copyright © European.ge/<http://european.ge>

დაბინძურების ფაქტს სკოლაში, ეს უკანასკნელი წერილობითი რეკომენდაციით მიმართავს მუნიციპალიტეტს, თუმცა არ არსებობს არანაირი შემდგომი მექანიზმი, რომელიც რეკომენდაციის შეუსრულებლობას შეიძლება მოჰყვეს შედეგად.

რეკომენდაციები

მიგვანია, რომ პრიორიტეტულია ქვეყნის მასშტაბით სისტემური ტექნიკური კვლევის განხორციელება, რომელიც მოიცავს უსაფრთხო სასმელი წყლის ხელმისაწვდომობის დაბრკოლებების შესწავლას, აღნუსხვასა და დათვლას. კვლევა საფუძვლად უნდა დაედოს სისტემურ და ქმედით სამოქმედო გეგმას, ისევე როგორც სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტს რომელიც პრიორიტეტებად დაყოფს განსახორციელებელ აქტივობებს და შეიძლება არსებული ფინანსური რესურსის გონივრულ გადანაწილებას.

მიზანშეწონილად მიგვანია, საქართველოს მთავრობამ შეიმუშაოს შესაბამისი სრულყოფილი პოლიტიკის დოკუმენტი წყალსა და სანიტარიაზე ადამიანის უფლების სტანდარტის დაცვით. პოლიტიკის დოკუმენტი/სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა, ორიენტირებული უნდა იყოს უსაფრთხო სასმელ წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების აღიარებაზე, პატივისცემასა და დაცვაზე. მით უფრო, რომ სახელმწიფო სტრატეგიულ დოკუმენტებსა და პროგრამებში მოსახლეობის სასმელი წყლით უზრუნველყოფა პრიორიტეტადაა გამოცხადებული. სასურველია, პოლიტიკის დოკუმენტებმა და შემდგომ მათზე დაფუძნებულმა კანონმდებლობამ გამიჯნოს სასმელი წყლის მიწოდებასა და დაცვასთან და, ზოგადად, წყლის რესურსების გამოყენებასთან, მართვასა და დაცვასთან დაკავშირებული საკითხები; მოიცვას ადგილობრივი თვითმმართველობებისათვის საკუთარი კომპეტენციებისა და ვალდებულებების ერთმნიშვნელოვანი გამიჯვნა და განმარტება.

მიზანშეწონილად მიგვანია, წყლის მართვასა და დაცვასთან დაკავშირებით კოორდინაცია მეტად იყოს უზრუნველყოფილი, კომპეტენციები ნათლად გამიჯნული და პასუხისმგებლობები გადანაწილებული. საკითხი კიდევ უფრო აქტუალური გახდა სამინისტროების შერწყმის შემდეგ, რამაც რიგ შემთხვევაში გამოიწვია განმახორციელებელი და მაკონტროლებელი უწყებების ფუნქციების აღრევა (იგულისხმება სოფლის მეურნეობისა და გარემოს დაცვის სამინისტროს გაერთიანება).

დაგეგმვის სრულყოფისა და წყლის ობიექტების მდგომარეობის ხარისხობრივი და რაოდენობრივი მაჩვენებლების გასაუმჯობესებლად/შესანარჩუნებლად აუცილებელია მონაცემთა სრულყოფილი ბაზა, რომლის შექმნა შესაძლებელია მხოლოდ მონიტორინგის ყოვლისმომცველი ქსელის საშუალებით. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია წყლის რესურსებზე მოთხოვნის მოსალოდნელი ზრდის (ძირითადად, სარწყავი და ენერგეტიკული დანიშნულებით) ფონზე. მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელ წლებში შეიმჩნევა მონიტორინგის ქსელის გაფართოების ტენდენცია, სასურველი შედეგის მისაღებად მეტი ძალისხმევაა საჭირო. დაგეგმვის სრულყოფისა და სათანადო ღონისძიებების განსახორციელებლად, ასევე აუცილებელია ანგარიშგების, მონაცემთა მართვისა და გამოყენების სისტემების ჩამოყალიბება.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, სახელმწიფო პოლიტიკის განვითარება იმ მიმართულებით, რომ დაიგეგმოს და განხორციელდეს მოსახლეობისათვის ცნობიერების ამაღლების კამპანიები, დადგინდეს სასმელი წყლის ხარისხის შესახებ მოსახლეობისათვის დროული და ობიექტური ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება.

დაიგეგმოს და განხორციელდეს პრიორიტეტული ღონისძიებები სასწავლო-სააღმზრდელო დაწესებულებებში, ამბულატორიებსა და თავშესაფრებში სასმელი წყალმომარაგების, სანიტარიისა და ჰიგიენური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად.

სახელმწიფო ბიუჯეტის დაგეგმვისას გათვალისწინებული იქნას უსაფრთხო სასმელ წყალსა და ადეკვატურ სანიტარიულ პირობებზე ხელმისაწვდომობის პრიორიტეტული სტანდარტი. ფინანსური რესურსები მოძიებულ იქნეს პრიორიტეტული, ქმედითი ეროვნული პროგრამების სახით წყალსადენისა და საკანალიზაციო მეურნეობისათვის⁷¹ და, ამასთან, გათვალისწინებულ იქნეს წყლის ტარიფის ხელმისაწვდომობა ქვეყნის მოსახლეობის ღარიბი ფენისათვის. არანაკლებ მნიშვნელოვანია წყალთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების გამჭვირვალობისა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის უზრუნველყოფა, რაც დღეს საქართველოში მეტად პრობლემურია.

საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროსა და საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიმართ

71. მიზნის მისაღწევად აუცილებელია წყალკანალისა და წყალგაყვანილობის ქსელების ძირითადი ნაგებობების რეაბილიტაცია და რეკონსტრუქცია, რათა მოხდეს გამტარუნარიანობის იმ დონემდე მიყვანა, რომელიც იძლევა საშუალებას, იმ მოცულობით იქნეს მიწოდებული წყალი მოსახლეობისათვის, რომელიც აუცილებელია ფიზიოლოგიური და ჰიგიენური მოთხოვნების დაკმაყოფილებისათვის.

სკოლებში წყლის, სანიტარიისა და ჰიგიენის საკითხების (WASH) მონიტორინგის რუტინული სისტემის ამოქმედებისათვის პასუხისმგებელ ინსტიტუციად (ისევე, როგორც ქვეყნების უმრავლესობაში) რეკომენდებულია, განისაზღვროს საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო, ხოლო ყველაზე ხარჯეფექტიანი და მდგრადი გზა – განათლების მართვის არსებულ საინფორმაციო სისტემაში (Education Monitoring Information Systems – EMIS) ინტეგრაცია და არა მონიტორინგის სხვა პარალელური სისტემის შექმნა.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, ადგილობრივი ჯანდაცვის სამსახურები გახდნენ უფრო ქმედუნარიანი და ეფექტიანი. სასურველია, ჯანდაცვისა და განათლების რესურსცენტრებმა მონიტორინგი საკუთარ თავზე აიღონ და მონაცემთა სტატისტიკაც აწარმოონ. შესაძლებელია ერთობლივად დაეკისროთ სკოლებში, სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებსა და საავადმყოფოებში WASH მდგომარეობის შესახებ ყოველწლიური ანგარიშის მომზადების ვალდებულება.

ინტერნეტსივრცეში ხელმისაწვდომია ბოლო სამი წლის განმავლობაში UNICEF-ის ძალისხმევით შემუშავებული კონკრეტული ინსტრუქციები და გაიდლაინები სკოლებისა და ბალებისათვის, რომელთა შესახებ ადგილობრივ დონეზე არ არის ცნობილი მუნიციპალიტეტებისა და საგანმანათლებლო დაწესებულებებისათვის. სასურველია გაიდლაინის ინსტრუქციის უფრო ინტენსიური გამოყენება და კითხვარის საშუალებით ინტენსიური მონიტორინგის (წელიწადში 2-ჯერ მაინც) დაწესება. ასევე მიგვაჩნია, რომ გაიდლაინი უნდა იყოს სავალდებულო და არა სარეკომენდაციო დოკუმენტი. ვინაიდან იგი დამტკიცებულია ჯანდაცვის სამინისტროს მიერ, სასურველია, მონიტორინგს ახორციელებდეს ჯანდაცვის სამინისტრო ადგილობრივი რესურსცენტრების საშუალებით.

სასურველია, როგორც სკოლის, ისე ბაღის ავტორიზაციისას მკაცრად იქნეს გაკონტროლებული და გათვალისწინებული ადამიანის უფლება WASH-ზე.

მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, ამ მიმართულებით ქმედითი ნაბიჯები იქნეს გადადგმული, სასურველია, ქართულ ენაზე ითარგმნოს გაერო-ს მიერ მომზადებული სახელმძღვანელო WASH, როგორც ადამიანის უფლება. ასევე ამ მიმართულებით დატრენინგდნენ ჯანდაცვისა და განათლების ადგილობრივი რესურსცენტრების წარმომადგენლები, მუნიციპალიტეტების პასუხისმგებელი თანამშრომლები.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია სასწავლო პროგრამების შემუშავება წყალმომარაგების სისტემებში დასაქმებულთა პროფესიული განათლებისა და კვალიფიკაციის ასა-
მაღლებლად.

პრიორიტეტული და საბაზისო რეკომენდაციები:

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია სასმელი წყლის ხარისხზე სახელმწიფო რუტინული მონიტორინგის განხორციელება და ერთიანი მონაცემთა ბაზის შექმნა.

მიგვაჩნია, რომ პრიორიტეტულია ლაგოდეხის, ახმეტის, საგარეჯოს, მარნეულის, დმანისის, თეთრიწყაროსა და წალკის მუნიციპალიტეტების მასშტაბით კვლევის განხორციელება, რომელიც მოიცავს უსაფრთხო სასმელი წყლის ხელმისაწვდომობის საკითხში დაბრკოლებების შესწავლას (იგულისხმება წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია/ განვითარება/ მოვლა), არსებული გამოწვევების აღნუსხვასა და ფინანსურ დათვლას. კვლევა საფუძვლად უნდა დაედოს სისტემურ და ქმედით სამოქმედო გეგმას, რომელიც პრიორიტეტებად დაყოფს განსახორციელებელ აქტივობებს და შეძლებს, ადგილობრივი ხელისუფლების ხელთ არსებული ფინანსური რესურსის გონივრულ გადანაწილებას.

მიზანშეწონილია, შემუშავდეს წყალსა და სანიტარიაზე ხელმისაწვდომობის უფლების იმპლემენტაციის შესაბამისი პოლიტიკის დოკუმენტი და/ან არსებული (ზემოთ განხილული) პოლიტიკის დოკუმენტებში, კერძოდ, სტრატეგიებსა და სამოქმედო გეგმებში დეტალურად აისახოს წყალზე, სანიტარიასა და ჰიგიენაზე ადამიანის უფლების დაცვის ვალდებულება და უფლების განხორციელების კონკრეტული სამოქმედო გეგმა. სასურველია, სამოქმედო გეგმამ მოიცვას ვადები, ინდიკატორები და სავარაუდო ბიუჯეტი.

#EU4Georgia
#WaSH4Georgia

ვამყობთ მრავალფეროვნებით!

cenn.org
environment.cenn.org
დაგვიმეგობრდი: **ThinkNaturally**